

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ομάδες Αυτοβοήθειας, ΚΑΛΟ & Διακυβέρνηση: Περίπτωση 'ΜΑΖΙ'

Κοσμίδου Μάρθα

A.M 504030

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΤΣΕΛΕΠΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Κοσμίδου Μάρθας που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Ομάδες Αυτοβοήθειας, ΚΑΛΟ & Διακυβέρνηση:

Περίπτωση ΜΑΖΙ

Κοσμίδου Μάρθα

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής

Τσελέπη Παναγιώτα

Λαϊνάς Σωτήριος

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2020

Στην οικογένεια μου,

Σάββα

Ελένη

Πασχαλία

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με το πέρας αυτού του κύκλου σπουδών, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα. Τσελέπη Παναγιώτα για την πολύτιμη στήριξη και βοήθεια της από την πρώτη στιγμή της συνεργασίας μας, τις κρίσιμες επισημάνσεις και σχολιασμούς της κατά τη διάρκεια της συγγραφής μου του αλλά κυρίως για την στήριξη και την κατανόηση της στις δύσκολες στιγμές μου που παρά το γεμάτο πρόγραμμα της το άλλαξε για να καταφέρουμε να επικοινωνήσουμε τις ώρες που της ζητούσα. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον συν επιβλέποντα Καθηγητή κ.Λαϊνά Σωτήρη για τις εύστοχες παρατηρήσεις του. Τέλος, αξίζει να ευχαριστήσω την αφεντικίνα μου κα. Αδαμίδου Ελευθερία για την συμπαράσταση που μου έδειξε τις ώρες που εργαζόμασταν στην εταιρεία και ήμουν πιεσμένη, αγχωμένη και κουρασμένη λόγω της εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Αφιερώνω την εργασία μου στην οικογένεια μου, στην αδερφή μου, Κοσμίδου Πασχαλία, που μου συμπαραστάθηκε όλο αυτό το διάστημα και μου επισήμανε ότι με την υπομονή μπορώ να καταφέρω τα πάντα και φυσικά στους γονείς μου, Κοσμίδη Σάββα και Βαβάτση Ελένη, που αγωνίζονται κάθε μέρα για εμένα και την αδερφή μου, με κύριο σκοπό σε όλη τους τη ζωή να μας διδάξουν πως να πετύχουμε τους στόχους μας τίμια με πολύ αγώνα και με αξιοπρέπεια.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ & ΑΚΡΩΝΥΜΑ

ΓΣ : Γενική Συνέλευση

ΔΣ : Διοικητικό Συμβούλιο

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΚΑΛΟ: Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	12-13
2. Θεωρητικό Πλαίσιο-Υπόβαθρο.....	14-26
2.1.Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: Εννοιολογική προσέγγιση	
2.2.Ομάδες αυτοβοήθειας και η διακυβέρνησή τους	
2.2.1 Ομάδες Αυτοβοήθειας-Αλληλοβοήθειας στην Ελλάδα	
3. Μεθοδολογία Έρευνας.....	27-30
3.1.Ερευνητικά Ερωτήματα	
3.2.Ερευνητική Μέθοδος	
4. Αποτελέσματα έρευνας.....	31-44
4.1 Παρουσίαση εγχειρήματος μελέτης: “Ελληνική Εταιρία Διαταραχών Διάθεσης: MAZI	
4.2. Αξίες και Αρχές της ΚΑΛΟ στις Ομάδες Αυτοβοήθειας του MAZI	
4.3. Διακυβέρνηση του MAZI και των ομάδων αυτοβοήθειας του και αποκλίσεις από τη διακυβέρνηση εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ	
5. Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	45-46
6. Επίλογος.....	47-48
7. Βιβλιογραφία.....	49-50

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία στόχο έχει να παρουσιάσει μέσα από μια ενδελεχή θεωρητική έρευνα βασισμένη σε ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία στην Ελλάδα τις αρχές και τις αξίες της. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις ομάδες αυτοβοήθειας και στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται στην Ελλάδα.

Ξεκινάει με μία θεωρητική προσέγγιση όπου παρατίθενται οι εννοιολογικές προσεγγίσεις της ΚΑΛΟ με περισσότερη έμφαση στις αρχές και τον τρόπο διακυβέρνησης των εγχειρημάτων της. Στη συνέχεια γίνεται μια μακροσκελή αναφορά στις ομάδες αυτοβοήθειας τις αρχές, τις αξίες και τη διακυβέρνηση τους.

Μετά από την θεωρητική προσέγγιση των παραπάνω εννοιών παρουσιάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία αποτελούν κεντρικό άξονα στην εργασία για να μπορέσει να γίνει στη συνέχεια μια ολοκληρωμένη μελέτη της σχέσης μεταξύ ΚΑΛΟ και ομάδων αυτοβοήθειας, μέσα από την περίπτωση του Μη Κερδοσκοπικού σωματείου- Ελληνική εταιρία Διαταραχών Διάθεσης "ΜΑΖΙ". Παρατίθενται οι αξίες και οι αρχές που διέπουν το ΜΑΖΙ ως σωματείο και έπειτα παρατίθενται οι αξίες και οι αρχές που διέπουν τις ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ, Επιπρόσθετα, μελετάται αν και κατά πόσο υπάρχουν στοιχεία διακυβέρνησης της ΚΑΛΟ στον τρόπο λειτουργίας του ΜΑΖΙ και κατ' επέκταση και στις ομάδες αυτοβοήθειας που περιλαμβάνει. Αναφέρονται αναλυτικά οι αποκλίσεις του τρόπου διακυβέρνησης του ΜΑΖΙ με τη διακυβέρνηση των εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ, όπως αυτή προσδιορίζεται στη βιβλιογραφία.

Τέλος, παρατίθενται συμπεράσματα που ενισχύουν την άποψη ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας, αν και δεν ανήκουν στα εγχειρήματα της ΚΑΛΟ, έχουν κοινό φιλοσοφικό υπόβαθρο μ' αυτά αναφορικά με τις αρχές και αξίες τους ενώ παράλληλα γίνονται προτάσεις για την ενίσχυση των δράσεων και των σκοπών των ομάδων αυτοβοήθειας στην Ελλάδα.

Λέξεις- Κλειδιά

Ομάδες αυτοβοήθειας, Διακυβέρνηση, Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, Ελλάδα, ΜΑΖΙ

Abstract

This dissertation presents through a thorough theoretical research which is based on Greek and Foreign literature, the Social and Solidarity Economy in Greece its principles and values. Special emphasis is given to self-help groups and the way in which they are developed in Greece.

To begin with, a theoretical approach is being made where the conceptual approaches of SSE are presented, emphasizing mainly on their principles and how they are governed. Then there is a lengthy reference to self-help groups and their principles and values as well as their governance.

After the theoretical approach of the above concepts, the research questions are presented which are the central axis of this thesis so that a comprehensive study of the relationship between SSE and self-help groups can be done, through the case of the Greek Non-Profit Association - MAZI. The values and principles that govern MAZI as an association are presented and then the values and principles that govern the self-help groups of MAZI are listed. In addition, it is studied whether and to what extent there are elements of SSE's governance in the operation of MAZI and consequently in the self-help groups that includes. The discrepancies of the way of governing MAZI with the governance of SSE's projects are reported in detail, as it is determined in the bibliography.

Finally, conclusions are presented that reinforce the view that self-help groups, although they do not belong to the SSE projects, have a common philosophical background regarding their principles and values while at the same time proposals are made to strengthen the actions and goals of the self-help groups in Greece.

Keywords

Self –help groups, Governing, Social and Solidarity Economy, Greece, MAZI

1. Εισαγωγή

Η Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Social Solidarity Economy) , σύμφωνα¹ με το Διεπαιρωτικό Δίκτυο για την προώθηση της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (RIPESS), αποτελεί μια εναλλακτική λύση για τον καπιταλισμό και άλλα αυταρχικά οικονομικά συστήματα. Στην Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία οι άνθρωποι διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση όλων των διαστάσεων της ανθρώπινης ζωής: οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική, πολιτική και περιβαλλοντική. Η ΚΑΛΟ υπάρχει σε όλους τους τομείς της Οικονομίας : παραγωγής, χρηματοδότησης, διανομής, ανταλλαγής, κατανάλωσης και διακυβέρνησης. Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και στόχο έχει να παρουσιάσει μέσα από μια ενδελεχή έρευνα τις αρχές και τις αξίες της ΚΑΛΟ καθώς επίσης και αυτές των ομάδων αυτοβοήθειας οι οποίες παρουσιάζουν κάποιο κοινό φιλοσοφικό υπόβαθρο με τις ΚΑΛΟ. Ειδικότερα, στο παρόν κείμενο δίνεται έμφαση κυρίως στις ομάδες αυτοβοήθειας στις αρχές και τις αξίες τους και σε ποιο βαθμό είναι ανεπτυγμένες στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα, επιχειρείται η παράθεση/ταυτοποίηση των ωφελειών που προσφέρουν οι ομάδες αυτές στην ελληνική κοινωνία με σκοπό να μπορέσουν να αναπτυχθούν όλο και περισσότερα τέτοια εγχειρημάτων που στηρίζονται στις αρχές της ΚΑΛΟ

Για την εκπόνηση της εργασίας κρίθηκε απαραίτητο να γίνει μια θεωρητική προσέγγιση των εννοιών της ΚΑΛΟ έτσι ώστε να αποσαφηνιστούν καλύτερα οι εννοιολογικές προσεγγίσεις που αποδίδονται σε αυτή. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις αρχές και τον τρόπο διακυβέρνησης των εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ. Στη συνέχεια, γίνεται εκτενής αναφορά στις ομάδες αυτοβοήθειας, τα είδη που υπάρχουν, στη διακυβέρνηση αυτών καθώς και στα κοινά σημεία με τις αρχές, αξίες και την διακυβέρνηση των εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ. Επιπρόσθετα, παρατίθενται συνοπτικά ένα μεγάλο μέρος των ομάδων αυτοβοήθειας που δρουν στην Ελλάδα Το συγκεκριμένο υποκεφάλαιο λειτουργεί υποστηρικτικά στην άποψη ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας δεν αποτελούν μέρος της ΚΑΛΟ ωστόσο όμως παρουσιάζουν κοινά στοιχεία.

Έπειτα ακολουθούν τα ερευνητικά ερωτήματα τα όποια όπως αναφέρθηκε παραπάνω αποτελούν τον κεντρικό άξονα της εργασίας και είναι αυτά που θα μας οδηγήσουν στα

¹ Definition of Social Solidarity Economy according to RIPESS members (Extract of the Global Vision for a Social Solidarity Economy: Convergences and Differences in Concepts, Definitions and Frameworks, paper released by RIPESS in 2015 as part of a process of dialogue conducted between the continental member networks since 2013. <http://www.ripest.org/what-is-sse/what-is-social-solidarity-economy/?lang=en> (Τελευταία Επίσκεψη 23.04.20)

συμπεράσματά για τη σχέση μεταξύ ΚΑΛΟ και ομάδων αυτοβοήθειας, τη λειτουργία των δεύτερων στην Ελλάδα καθώς επίσης και για τον τρόπο με τον οποίο εκλαμβάνονται οι αρχές και οι έννοιες της ΚΑΛΟ από τέτοιου είδους ομάδες .

Γι' αυτό το σκοπό, το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αναφέρεται στο ελληνικό μη κερδοσκοπικό σωματείο-Ελληνική Εταιρία Διαταραχών Διάθεσης-ΜΑΖΙ. Γίνεται μια εφ' όλης της ύλης προσέγγιση του ΜΑΖΙ όπου περιλαμβάνεται όλη η διαδικασία της δημιουργίας του και της δράσης του ενώ δίνεται έμφαση στις αξίες και στον σκοπό του. Έχοντας ως βάση τα δεδομένα του πρώτου ερωτήματος προχωράμε στην ανάπτυξη του δεύτερου ερωτήματος όπου παρατίθενται οι αξίες και σκοποί της ΚΑΛΟ που εντοπίζονται στο ΜΑΖΙ. Επιχειρώντας να απευθυνθούμε σε αυτό το ερώτημα μελετώνται οι αρχές και σκοποί του ΜΑΖΙ στο πλαίσιο των αρχών και αξιών της ΚΑΛΟ. Μετά την παρουσίαση του ΜΑΖΙ εστιάζουμε στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα τους κοινούς τόπους των αξιών και τρόπου λειτουργίας των ομάδων αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ με τη βιβλιογραφία.

Προχωρώντας στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα μελετάται αν και κατά πόσο υπάρχουν στοιχεία διακυβέρνησης της ΚΑΛΟ στον τρόπο λειτουργίας του ΜΑΖΙ και κατ' επέκταση και στις ομάδες αυτοβοήθειας που περιλαμβάνει. Αναφέρονται αναλυτικά οι αποκλίσεις του τρόπου διακυβέρνησης του ΜΑΖΙ με τη διακυβέρνηση των εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ, όπως αυτή προσδιορίζεται στη βιβλιογραφία

Έπειτα από την ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων, η τελευταία ενότητα συγκεντρώνει τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της έρευνας.

2. Θεωρητικό Πλαίσιο-Υπόβαθρο

2.1 Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: Εννοιολογική προσέγγιση

Η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ΚΑΛΟ) είναι ένα σύνολο κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων στον τομέα της παραγωγής, της συναλλαγής και της κατανάλωσης, οι οποίες έχουν σαν στόχο την κάλυψη και ικανοποίηση των αναγκών των οντοτήτων που τις ασκούν αλλά και της πλειοψηφίας του κοινωνικού συνόλου ².

Ανήκει στις εννοιολογικές προσεγγίσεις του Τρίτου Τομέα ή τρίτου συστήματος (Αδάμ, Σ., & Παπαθεοδώρου, Χ. 2010). Ο τρίτος τομέας αποτελεί ένα σύνολο πρακτικών οργάνωσης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής που δεν μπορούν αυστηρά να ενταχθούν ούτε στο δημόσιο ούτε στον ιδιωτικό τομέα (Defourny, J. 2001) όπως οι συνεταιρισμοί, οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και οι κοινωνίες αλληλοβοήθειας. Από αυτή την διατύπωση, γίνεται αμέσως αντιληπτό ότι ο προσδιορισμός της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας δεν πρόκειται για εύκολη υπόθεση και αυτό διότι οι συνεταιρισμοί μπορεί να αποτελούν μία μορφή της ΚΑΛΟ ωστόσο όμως μπορεί να έχουν χρηματική στήριξη από κάποιες άλλες επιχειρήσεις ή και το ίδιο το κράτος όταν στην περίπτωση της μη κερδοσκοπικής ομάδας ή μια ομάδας αυτοβοήθειας που επίσης αποτελούν μέρος της ΚΑΛΟ ωστόσο δεν έχουν κέρδη και ό,τι χορηγίες/δωρεές λαμβάνουν εξυπηρετούν τον σκοπό τους και όχι κάποια επιχειρηματική δραστηριότητα.

Οι πρακτικές που εντάσσονται στην κοινωνική οικονομία παρουσιάζουν σημαντική ετερογένεια (Evers & Laville, 2004), τόσο μεταξύ τους όσο και εντός των επιμέρους μορφωμάτων (συνεταιρισμοί, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, κοινωνίες αλληλοβοήθειας και πρόσφατα κοινωνικές επιχειρήσεις). Το εγχείρημα ώστε να δοθεί μία έννοια γίνεται ακόμη πιο δύσκολο εάν λάβουμε υπόψιν μας τις έντονες εθνικές ιδιαιτερότητες οι οποίες αντανακλώνται στο θεσμικό πλαίσιο και στη χρησιμοποιούμενη ορολογία (Defourny, J. & Develtere, P. 1999), Κάθε χώρα ή σύνολο χωρών φαίνεται να χρησιμοποιεί και διαφορετική προσέγγιση ή και ορισμό για την ΚΑΛΟ. Έτσι λοιπόν οι αγγλοσαξονικές χώρες όπως και οι Η.Π.Α χρησιμοποιούν περισσότερο τον όρο μη κερδοσκοπικός τομέας που αποτυπώνει την ιστορικότητα της φιλανθρωπικής και της εθελοντικής παράδοσης σε Η.Π.Α. και Αγγλία

²<https://www.solidarity4all.gr/%CE%B8%CE%B5%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%AD%CE%B3%CE%B3%CF%85%CE%B1-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1> (Τελευταία Επίσκεψη 23.04.20)

(Αδάμ, Σ., & Παπαθεοδώρου, Χ. 2010) ενώ στις χώρες της Λατινικής Αμερικής όπως και σε Ισπανία υιοθετείται ο όρος αλληλέγγυα οικονομία έτσι ώστε να γίνεται η σύνδεση με τα ριζοσπαστικά κοινωνικά κινήματα. Στην Κεντρική Ευρώπη, προωθείται ο όρος της κοινωνικής οικονομίας ώστε να περικλείεται συνειδητά η εμπειρία του συνεταιριστικού κινήματος³.

Γεγονός αποτελεί ότι ο ορισμός της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, σε πολλές χώρες διαφοροποιείται ανάλογα με το σκοπό του ενώ πολλοί παγκόσμιοι οργανισμοί όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (International Labour Organization ILO) ή το Διεθνές Δίκτυο για την προώθηση της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (Intercontinental network for the promotion of Social solidarity economy, Ripess) ορίζουν διαφορετικά τις αρχές του αντικειμένου αυτού. Παρατηρείται μέσα σε αυτές να υπάρχουν υποκατηγορίες ή και ομάδες-οργανώσεις οι οποίες παρουσιάζουν χαρακτηριστικά τα οποία δεν συνάδουν με την κατηγορία στην οποία έχουν τοποθετηθεί.

Παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι δύο από τις τρεις κατηγορίες του τρίτου τομέα αυτή της Κοινωνικής Οικονομίας και αυτή του Μη κερδοσκοπικού Τομέα να παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους και μερικές φορές ο διαχωρισμός τους μπορεί να είναι δύσκολος.

Επιπρόσθετα, ομάδες και οργανώσεις που ανήκουν στο μη κερδοσκοπικό τομέα μπορούν άνετα να μεταπηδήσουν σε αυτό της κοινωνικής οικονομίας εφόσον και αν επιθυμούν να μοιράσουν τα κέρδη στα μέλη και όχι για το σκοπό της οργάνωσης.

Ο τρίτος τομέας αποτελεί ένα σύνολο πρακτικών οργάνωσης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής που δεν μπορούν αυστηρά να ενταχθούν ούτε στο δημόσιο ούτε στον ιδιωτικό τομέα όπως οι συνεταιρισμοί, οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και οι κοινωνίες αλληλοβοήθειας (Αδάμ, Σ. 2012) .

Η ιδέα εμφανίστηκε στη δεκαετία του '70, δηλαδή στη Γαλλία για να περιγράψει όλη την οικονομική δραστηριότητα που ήταν εκτός του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας ή της δημόσιας οικονομίας (όπως μεταφορές, ηλεκτρική ενέργεια, ταχυδρομικές υπηρεσίες, νοσοκομεία και σχολεία κ.λπ. Ορίζεται μεταξύ άλλων ως εξής: *‘ο εθελοντικός τομέας ή ο κοινοτικός τομέας (επίσης μη κερδοσκοπικός τομέας) είναι ο τομέας της κοινωνικής δραστηριότητας που αναλαμβάνουν οργανισμοί που είναι μη κερδοσκοπικοί και μη*

³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης αποτελεί το ερευνητικό δίκτυο EMES (<http://www.emes.net>) – European Research Network on Social Economy

κυβερνητικοί. Αυτός ο τομέας ονομάζεται επίσης ο τρίτος τομέας, σε σχέση με τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Ο τομέας των πολιτών είναι ένας άλλος όρος για τον τομέα, τονίζοντας τη σχέση του κλάδου με την κοινωνία των πολιτών”⁴.

Για πρακτικούς σκοπούς, η έννοια του τρίτου τομέα χρησιμοποιείται λιγότερο σε εναλλακτικές οικονομικές προσεγγίσεις, δεδομένου ότι περιλαμβάνει πάρα πολλές διαφορετικές πραγματικότητες: μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, συνεταιρισμοί, κοινωνικές ομάδες, κοινωνικές επιχειρήσεις, κινήματα κ.λπ.

Με βάση τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι δεν μπορεί να αποδοθεί ένας και μόνο όρος, αντιθέτως κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη συνδυαστικών προσεγγίσεων για την αποτύπωση της κάθε περίπτωσης. Η γενικά αποδεκτή κατεύθυνση είναι μία συνδυαστική προσέγγιση που συνεξετάζει νομικές μορφές και σκοπούς, η δομική ή λειτουργική προσέγγιση χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι δίνεται μία ολοκληρωμένη λύση.

Έτσι λοιπόν, μπορεί να ειπωθεί σύμφωνα με τους Αδάμ & Παπαθεοδώρου,(2010) ότι ο τρίτος τομέας μπορεί να χωριστεί σε τρεις εννοιολογικές προσεγγίσεις.

1. Αλληλέγγυα Οικονομία
2. Κοινωνική Οικονομία
3. Μη Κερδοσκοπικός τομέας

Στην Αλληλέγγυα Οικονομία περιλαμβάνονται οι οικονομικές δραστηριότητες που αποσκοπούν στην Οικονομία και στην Πολιτική. Ο σκοπός του είναι α) οικονομικός, διότι επιχειρούν να δημιουργήσουν οικονομικές σχέσεις με βάση την αμοιβαιότητα σε συνδυασμό με πόρους από την αγορά και την αναδιανομή κράτους, β) πολιτικός, διότι επιχειρούν να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν αυτόνομους δημόσιους χώρους όπου συζητούνται σκοποί και μέσα.

Αντιθέτως την Κοινωνική Οικονομία περιλαμβάνονται δραστηριότητες που διεξάγονται από επιχειρήσεις κυρίως συνεταιρισμούς, ενώσεις και κοινωνίες αλληλοβοήθειας δίνοντας προτεραιότητα στις υπηρεσίες προς τα μέλη και την κοινότητα και όχι στο κέρδος. Έχουν αυτόνομη διοίκηση και η διαδικασία λήψης αποφάσεων γίνεται δημοκρατικά. Τέλος επισημαίνεται ότι δίνεται προβάδισμα στα μέλη και την εργασία έναντι του κεφαλαίου στη διανομή κερδών.

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Voluntary_sector (Τελευταία επίσκεψη 23.04.20)

Τρίτη και τελευταία εννοιολογική προσέγγιση είναι ο Μη Κερδοσκοπικός Τομέας. Εδώ υπάγονται όλες οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που έχουν τα εξής χαρακτηριστικά: Θεσμική μορφή (νομικό πρόσωπο), διάκριση από το κράτος και τους φορείς του (Ιδιωτικές), Αυτοδιοίκηση (κανόνες και διαδικασία λήψης αποφάσεων). Η μεγάλη διαφοροποίηση του από τις άλλες δύο έγκειται στο γεγονός ότι στις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις απαγορεύονται η διανομή κερδών και προς τα μέλη ενώ ο εθελοντισμός είναι υποχρεωτικός με τη σύσταση δημοτικού συμβουλίου (Αδάμ, Σ. 2012).

Παρατηρείται λοιπόν ότι ενώ η Αλληλέγγυα Οικονομία διαφοροποιείται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις άλλες δύο, η Κοινωνική Οικονομία και ο Μη Κερδοσκοπικός Τομέας παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους και αυτό θα γίνει αντιληπτό ακόμη περισσότερο παρακάτω με την ανάλυση του δικού μας παραδείγματος.

Παρ' όλες τις ομοιότητες και τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν μεταξύ των εννοιών, οι αρχές και οι αξίες της Κοινωνικής Οικονομίας είναι κοινές και στα 3 σημεία. Σε όλες τις οργανώσεις, συνεταιρισμούς, ομάδες και συλλόγους, το άτομο και ο απώτερος κοινωνικός στόχος υπερέχει του κεφαλαίου. Υπάρχει εθελοντική και ανοιχτή συμμετοχή χωρίς αυτή να είναι υποχρεωτική ενώ γίνεται πάντοτε συνδυασμός συμφερόντων των μελών/χρηστών ή και του γενικού ενδιαφέροντος.

Στόχος όλων αυτών των ομάδων είναι η υπεράσπιση και η εφαρμογή των αρχών της αλληλεγγύης και της ευθύνης. Υπάρχει πάντοτε, αυτόνομη διαχείριση και ανεξαρτησία από τις δημόσιες αρχές, αν και η δια τομεακή συνεργασία είναι κοινή (Janus, Kathleen Kelly, 2018) ενώ αξίζει να επισημανθεί ότι η λήψη αποφάσεων γίνεται με δημοκρατικές διαδικασίες. Τέλος, τα περισσότερα κέρδη επανεπενδύονται για την υλοποίηση στόχων αειφόρου ανάπτυξης, υπηρεσιών ενδιαφέροντος για τα μέλη ή γενικού ενδιαφέροντος.

Μια κοινωνική οικονομία αναπτύσσεται λόγω της ανάγκης για νέες λύσεις για ζητήματα (κοινωνικά, οικονομικά ή περιβαλλοντικά) και για την ικανοποίηση αναγκών που έχουν αγνοηθεί (ή ανεπαρκώς εκπληρωθεί) από τον ιδιωτικό ή τον δημόσιο τομέα. Χρησιμοποιώντας λύσεις για την επίτευξη μη κερδοσκοπικών στόχων, μια κοινωνική οικονομία έχει μοναδικό ρόλο στη δημιουργία μιας ισχυρής, βιώσιμης, ευημερούσας και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίας. Είναι σημαντικό για τις εταιρείες να είναι σε θέση να εφαρμόζουν ανεξάρτητα τις δικές τους πρωτοβουλίες (Εταιρίες Κοινωνικής Ευθύνης), καθώς μελέτες έχουν δείξει ότι αυτό θα έχει πολύ μεγαλύτερο αντίκτυπο από τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες (Armstrong, J. Scott; Green, Kesten C. 1 December 2012).

Καταλήγοντας, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο καθορισμός των ορίων ενός τομέα της κοινωνικής οικονομίας είναι κάπως δύσκολος λόγω της αλλαγής πολιτικής και οικονομίας, ανά πάσα στιγμή. Οι οργανισμοί μπορεί να είναι εν μέρη σε έναν τομέα και έπειτα να ανήκουν σε άλλον ενώ μερικές φορές μπορεί να κινούνται μεταξύ άλλων υπό-τομέων της κοινωνικής οικονομίας. Σε κάθε περίπτωση ο σκοπός είναι ίδιος είτε πρόκειται για συνεταιρισμό είτε για σύλλογο ή για ομάδα αυτοβοήθειας.

2.2 Ομάδες αυτοβοήθειας και η διακυβέρνησή τους

Με τον όρο αυτοβοήθεια / αλληλοβοήθεια εννοείται η ενεργοποίηση των πολιτών ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, μέσα σε ένα πλαίσιο συλλογικότητας και αλληλεγγύης. Βασικό χαρακτηριστικό της αυτοβοήθειας είναι η αυτενέργεια και η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και κατά συνέπεια η αναίρεση της παθητικότητας που τείνει να χαρακτηρίζει σήμερα τη στάση των πολιτών σε ζητήματα υγείας και ευρύτερα σε ζητήματα που τους απασχολούν (Ζαφειρίδης, Φ., Λαϊνάς, Σ. 2009). Οι ομάδες αυτοβοήθειας, γνωστές επίσης ως ομάδες αμοιβαίας βοήθεια ή ομάδες υποστήριξης, είναι ομάδες ανθρώπων που παρέχουν αμοιβαία υποστήριξη ο ένας στον άλλο. Σε μια ομάδα αυτοβοήθειας, τα μέλη μοιράζονται ένα κοινό πρόβλημα, συχνά μια κοινή ασθένεια ή εθισμό. Ο αμοιβαίος στόχος τους είναι να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον να αντιμετωπίσουν, εάν είναι δυνατόν, να θεραπεύσουν ή να ανακάμψουν από αυτό το πρόβλημα. Ενώ ο Michael K. Bartalos (1992) επεσήμανε την αντιφατική φύση των όρων «αυτοβοήθεια» και «υποστήριξη», ο πρώην στρατηγός και χειρουργός C. Everett Koop είπε ότι η αυτοβοήθεια συγκεντρώνει δύο κεντρικά αλλά αντίθετα μεταξύ τους θέματα του Αμερικανικού πολιτισμού: τον ατομικισμό και τη συνεργασία (Koop, C.E. 1992).

Στην παραδοσιακή κοινωνία, η οικογένεια και οι φίλοι ήταν αυτοί που παρείχαν κοινωνική υποστήριξη. Στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία, ωστόσο, οι οικογενειακοί και κοινωνικοί δεσμοί διακόπτονται συχνά λόγω των συνεχών κοινωνικών αλλαγών. Έτσι, οι άνθρωποι συχνά επιλέγουν να ενωθούν με άλλους που έχουν κοινά ενδιαφέροντα και ανησυχίες. Το 1992, σχεδόν ένας στους τρεις Αμερικανούς ανέφερε συμμετοχή σε ομάδα υποστήριξης, εκ των οποίων οι περισσότερες από τις μισές ήταν ομάδες μελέτης της Βίβλου (Σύμφωνα με μια δημοσκόπηση του Gallup 1992⁵). Από εκείνους που δεν συμμετείχαν σε μια ομάδα αυτοβοήθειας εκείνη την εποχή, περισσότερο από το 10 τοις εκατό ανέφεραν εμπλοκή στο παρελθόν, ενώ ένα άλλο 10 τοις εκατό επιθυμούσε μελλοντική συμμετοχή. Υπολογίστηκε ότι υπάρχουν τουλάχιστον 500.000 έως 750.000 ομάδες με 10 έως 15 εκατομμύρια συμμετέχοντες στις Ηνωμένες Πολιτείες και ότι έχουν ιδρυθεί περισσότερα από τριάντα κέντρα αυτοβοήθειας και υπηρεσίες εκκαθάρισης πληροφοριών.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η ανάγκη για τη δημιουργία ομάδων αυτοβοήθειας (πολύ περισσότερο στις Η.Π.Α) υπάρχει από πολύ νωρίς καθώς όλο και περισσότεροι

⁵ Σημείωση: αναφέρεται στο Ινστιτούτο Γκάλοπ (1958)->

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%BF_%CE%93%CE%BA%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CF%80

άνθρωποι αναζητούν ανθρώπους με κοινά προβλήματα και ανησυχίες ώστε να μοιραστούν τις σκέψεις τους.

Οι ομάδες αυτοβοήθειας μπορεί να υπάρχουν ξεχωριστά ή ως μέρος μεγαλύτερων οργανισμών. Μπορούν να λειτουργούν άτυπα ή σύμφωνα με μια μορφή ή πρόγραμμα. Οι ομάδες συναντιούνται συνήθως τοπικά, στα σπίτια των μελών ή σε αίθουσες κοινότητας σε σχολεία, εκκλησίες ή άλλα κέντρα.

Στις ομάδες αυτοβοήθειας, εμφανίζονται συγκεκριμένοι τρόποι κοινωνικής υποστήριξης. Μέσω της αυτό-αποκάλυψης, τα μέλη μοιράζονται τις ιστορίες τους, τα άγχη και τα συναισθήματα τους, τα θέματα που αντιμετωπίζουν και τους τρόπους με τους οποίους τα ξεπερνάνε ή όχι. Μαθαίνουν ότι δεν είναι οι μόνοι που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα. Αυτό μειώνει την απομόνωση που αντιμετωπίζουν πολλά άτομα και ειδικότερα τα άτομα με κάποια μορφή αναπηρίας (Shery Mead, David Hilton, Laurie Curtis, 2001). Η φυσική επαφή μπορεί να είναι ή όχι μέρος του προγράμματος. Σε πολλές ομάδες υποστήριξης, τα μέλη αγκαλιάζονται ανεπίσημα.

Υπάρχουν οι αυτοσυντονιζόμενες ομάδες αυτοβοήθειας όπου συνήθως ο συντονιστής είναι μέλος της αυτοομάδας και αντιμετωπίζει το ίδιο πρόβλημα με τους υπολοίπους και οι ομάδες με επαγγελματικό συντονισμό όπου συνήθως ο συντονιστής είναι επαγγελματίας που ειδικεύεται στην αντιμετώπιση του προβλήματος που πραγματεύεται σε κάθε ομάδα αυτοβοήθειας. Ο διαχωρισμός τους κρίνεται απαραίτητος καθότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους ως προς τον τρόπο διακυβέρνησης και διαχείρισης των ομάδων καθώς επίσης και το αντίκτυπο, αποτέλεσμα που έχει στα άτομα που λαμβάνουν μέρος.

Στο πρώτο μοντέλο(αυτο-συντονιζόμενες ομάδες) , η γνώση που μοιράζεται είναι καθαρά βιωματική ενώ ο συντονιστής της ομάδας αντιμετωπίζει ή αντιμετώπιζε το ίδιο πρόβλημα με τα μέλη και η συμμετοχή του είναι καθαρά εθελοντική. Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν μέρος σε μια διαδικασία όπου όλοι δίνουν και παίρνουν υποστήριξη μέσω μια αμοιβαίας βοήθειας καθώς όλοι είναι ισότιμοι που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα. Οι πληροφορίες και η θεματολογία που λαμβάνουν χώρα σε κάθε συνάντηση ορίζεται συλλογικά από όλα τα μέλη ενώ σε περίπτωση που κάποιος δεν είναι έτοιμος να μοιραστεί το πρόβλημα του γίνεται απολύτως σεβαστό. Συνήθως δεν υπάρχει κόστος για τη συμμετοχή στις αυτοσυντονιζόμενες ομάδες αφού στηρίζονται κυρίως στον εθελοντισμό και τις χορηγίες.

Ωστόσο, αυτό που διαχωρίζει τις αυτοσυντονιζόμενες ομάδες από τις ομάδες με επαγγελματικό συντονισμό είναι το γεγονός ότι τα μέλη απαγορεύεται να δώσουν οποιαδήποτε άμεση συμβουλή σε ένα άλλο μέλος. Η ομάδα δημιουργείται με σκοπό να

μοιραστούν ο καθένας ξεχωριστά τις εμπειρίες τους και μέσα από αυτές να αλληλοβοηθηθούν.

Τέλος, για τη συμμετοχή σε μια αυτοσυντονιζόμενη ομάδα τα κριτήρια είναι βασικά έως και μηδαμινά ενώ η διάρκεια των συναντήσεων είναι απεριόριστη. Οι παλαιότεροι πάντα αποτελούν πρότυπο για τα νεότερα μέλη όσο αφορά τον δια χειρισμό του προβλήματος (Mead, S.; MacNeil, C (2006).

Το δεύτερο μοντέλο που αφορά τις ομάδες με επαγγελματικό συντονισμό τα πράγματα είναι αρκετά διαφορετικά. Η γνώση είναι εντελώς ακαδημαϊκή, επαγγελματική και αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι ο συντονιστής είναι συνήθως επαγγελματίας χωρίς να έχει ο ίδιος κάποιο πρόβλημα. Πρόκειται για κάποιον ψυχολόγο ή για μέλος ενός ιατρικού ιδρύματος. Κατ' επέκταση τα μέλη που λαμβάνουν μέρος σε αυτές τις ομάδες πρόκειται αυτόματα για ασθενείς και όχι για απλούς ανθρώπους οι οποίοι αντιμετωπίζουν απλώς ένα πρόβλημα. Στις ομάδες αυτές ο ειδικός/συντονιστής είναι αυτός που δίνει τη βοήθεια, τη λύση στο πρόβλημα και οι υπόλοιποι απλά λαμβάνουν.

Η θεματολογία και όλες οι πληροφορίες που συζητούνται στο γκρουπ είναι απολύτως ελεγχόμενες από τον συντονιστή ενώ για τη συμμετοχή οποιουδήποτε σε αυτές τις ομάδες υπάρχουν αυστηρά κριτήρια συμμετοχής και φυσικά κόστος.

Τελικώς, αξίζει να αναφερθεί πως ο συντονιστής είναι αυτός που δίνει άμεσα λύσεις και συμβουλές κάτι που δε ισχύει στις αυτοσυντονιζόμενες ομάδες καθώς επίσης και ότι δεν αποτελεί πρότυπο για τα μέλη αφού ο ίδιος δεν αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα.

Συγκριτικά, χρησιμοποιώντας το μοντέλο "ομάδας με επαγγελματία συντονιστή" δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να έχουν μια πιο ολοκληρωμένη βοήθεια στο πρόβλημα τους (Gartner, A. & Riessman, F.1977). Αντιθέτως, οι ομάδες που χρησιμοποιούν το μοντέλο "αυτοσυντονιζόμενης ομάδας", δεν επιτρέπουν στους επαγγελματίες να παρευρίσκονται σε συναντήσεις, εκτός εάν μοιράζονται το πρόβλημα της ομάδας ή εκτός εάν προσκληθούν ως ομιλητές.

ΕΙΔΗ ΟΜΑΔΩΝ	ΑΥΤΟΣΥΝΤΟΝΙΖΟΜΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΟΜΑΔΕΣ ΜΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ
-------------	-------------------------	-----------------------------------

ΓΝΩΣΗ	Βιωματική	Ακαδημαϊκή
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ	Μέλος της ομάδας που αντιμετωπίζει και ο ίδιος το πρόβλημα	Επαγγελματίας χωρίς κάποιο πρόβλημα
ΣΤΟΧΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ	Αμοιβαία Υποστήριξη	Καθοδήγηση
ΔΟΜΗ	Ανεπίσημη	Επίσημη-Τυπική
ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	Δημοκρατική λήψη αποφάσεων απ' όλα τα μέλη	Συντονιστής μόνο
ΠΟΡΟΙ	Εθελοντισμός/ Χορηγίες	Προσωπικό που αμείβεται
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	Χωρίς λήψη	Χρονικά περιορισμένη
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Αποφασίζεται από τα μέλη	Απαιτείται

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 -ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΟΜΑΔΩΝ ΑΥΤΟΒΟΗΘΕΙΑΣ*⁶

Συγκρίνοντας το μοντέλο αυτοβοήθειας "αυτοσυντονιζόμενης ομάδας" με το μοντέλο "ομάδας με επαγγελματία συντονιστή", η βιωματική γνώση είναι πιο σημαντική από την αντικειμενική, εξειδικευμένη γνώση. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην πρώτη ομάδα είναι δωρεάν και αμοιβαίες και δεν αποτελούν προϊόν που πρέπει να δοθεί αντάλλαγμα για την απόκτησή του. Η ισότητα μεταξύ των μελών είναι δεδομένη και δεν υπάρχουν ρόλοι πάροχου -δέκτη όπως γίνεται στη δεύτερη.

Η αυτοσυντονιζόμενη ομάδα αποδεικνύεται πιο αποτελεσματική καθώς τα μέλη μπορούν να χρησιμοποιήσουν ως πρότυπο τη θεραπεία κάποιου άλλου μέλους ή να παραδειγματιστούν από αυτή. Με τον «βετεράνο να βοηθάει τον αρχάριο», το άτομο που έχει ήδη ζήσει ήδη την εμπειρία αυτή (βετεράνος) βοηθά το νεότερο μέλος να φτάσει και αυτός στη λύση του προβλήματος (Mullan, F. (1992). Μέσω της επιρροής που υπάρχει στις αυτοσυντονιζόμενες ομάδες, το νεότερο μέλος επηρεάζεται (Silverman, P.R(1992), μαθαίνει ότι το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί ενώ ταυτόχρονα το παλαιότερο μέλος που βοηθά σε αυτή τη διαδικασία επωφελείται. Όλη αυτή η διαδικασία οδηγεί στην ενδυνάμωση των μελών. Τα μέλη της ομάδας αυτοβοήθειας μαθαίνουν να εξαρτώνται από τον εαυτό τους και τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας Μαζί μαθαίνουν να ελέγχουν το πρόβλημα στη ζωή τους.

Εκείνοι που μοιράζονται μια κοινή ντροπή, ένα στίγμα μπορούν να ενωθούν άμεσα, χωρίς να κρίνουν, και να δημιουργήσουν μια δική τους κοινότητα. Μπορούν να παρέχουν

⁶ *Πίνακας 1 Ομάδες Αυτοβοήθειας, ΚΑΟ & Διακυβέρνηση: Περίπτωση ΜΑΖΙ, Κοσμίδου Μάρθα(2020)

συναισθηματική, κοινωνική και πρακτική υποστήριξη ο ένας στον άλλον. Μπορούν να εξερευνηθούν και να μάθουν να καταλαβαίνουν καθώς επίσης και να καταπολεμούν την ντροπή και το στίγμα μαζί, ενισχύοντας την αυτοεκτίμηση και την αυτοαποτελεσματικότητα τους. Μέσω της συμμετοχής, μπορούν να βελτιώσουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες, προωθώντας την κοινωνική τους αποκατάσταση (Katz, A. 1990).

Οι ομάδες αυτοβοήθειας δεν αποτελούν εγχειρήματα της ΚΑΛΟ όμως παρουσιάζουν κάποια κοινά στοιχεία στην διακυβέρνηση τους με αυτά των ομάδων που αποτελούν εγχειρήματα της ΚΑΛΟ. Κάποια από αυτά αφορούν τον συντονιστή, που υπάρχει και στις δύο περιπτώσεις, την ύπαρξη εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών, την συμμετοχή των μελών με τον ίδιο σκοπό συνάντησης και στον κατάλληλο χώρο⁷.

Επιπρόσθετα, πρέπει να αναφέρουμε είναι ότι μέσα στα εγχειρήματα της ΚΑΛΟ η έννοια της ομάδας ορίζεται ως το σύνολο ανθρώπων που βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση, επικοινωνούν μεταξύ τους μοιράζονται μεταξύ τους τις πληροφορίες και συντονίζουν όλες τις προσπάθειες τους. Σε αυτές τις ομάδες είναι απαραίτητο το μοίρασμα ευθυνών για να διευκολύνετε και η λειτουργία τους. Για να είναι το μοίρασμα ευθυνών αποτελεσματικό και αποδοτικό απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι συναντήσεις μεταξύ των μελών.

Βασικές αξίες των ομάδων στα εγχειρήματα της ΚΑΛΟ είναι η συλλογική ιδιοκτησία, η ισότιμη συμμετοχή και η δημοκρατική διοίκηση.

Σημαντικό ρόλο στις ομάδες που αποτελούν εγχειρήματα της ΚΑΛΟ παίζει η εμπιστοσύνη, μια κατάσταση στην οποία ένα μέλος έχει την πεποίθηση ότι τα υπόλοιπα μέλη δεν θα προσπαθήσουν να εκμεταλλευτούν τα τρωτά του σημεία. Η εμπιστοσύνη στις ομάδες/οργανώσεις της ΚΑΛΟ συντηρείται και ενισχύεται όταν η διακυβέρνηση τους προωθεί διαδικασίες και διαμορφώνει δομές που εξασφαλίζουν την ισότιμη συμμετοχή των μελών, επιβεβαιώνουν την ταύτιση της οργάνωσης με τις αξίες που τη δημιούργησαν και τις οποίες υπηρετεί, εξασφαλίζοντας τη διαφάνεια, τον έλεγχο και τον απολογισμό, τονώνοντας τις διαπροσωπικές σχέσεις των μελών (Ζαφειρίδης, Φ, Λαϊνάς, Σ. (2009)⁸.

⁷ Πηγή: Εκπαιδευτική Πλατφόρμα ΚΑΛΟ, <https://www.youtube.com/channel/UCLKdu7Sn9dbWihm-WOJUOAw>

⁸ Πηγή: Εκπαιδευτική Πλατφόρμα ΚΑΛΟ, <https://www.youtube.com/channel/UCLKdu7Sn9dbWihm-WOJUOAw>

2.2.1 Ομάδες Αυτοβοήθειας-Αλληλοβοήθειας στην Ελλάδα

Με τον όρο αυτοβοήθεια/αλληλοβοήθεια εννοούμε την ενεργοποίηση των πολιτών ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, μέσα σε ένα πλαίσιο συλλογικότητας και αλληλεγγύης. Βασικό χαρακτηριστικό της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας είναι η αυτενέργεια και η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και κατά συνέπεια η αναίρεση της παθητικότητας που τείνει να χαρακτηρίζει σήμερα τη στάση των πολιτών σε ζητήματα υγείας.

Οι ομάδες αυτοβοήθειας έχουν ως στόχο την ψυχοκοινωνική υποστήριξη ατόμων από εξαρτημένες ουσίες και ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και αποσκοπούν στην απεξάρτηση και κοινωνική ένταξη των ατόμων αυτών ενώ δίνεται έμφαση στην εκπαίδευση των πρώην εξαρτημένων-μελών των προγραμμάτων σε μια σειρά τομέων με στόχο την ενίσχυση της προσπάθειας επανένταξης τους. Επιπρόσθετα, ψυχοκοινωνική υποστήριξη παρέχεται επίσης και στους συγγενείς έτσι ώστε να είναι σε θέση να μεταχειριστούν σωστά καταστάσεις και τους ανθρώπους τους.

Μια ομάδα αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας δημιουργείται από άτομα που έχουν βιώσει το ίδιο πρόβλημα ή την ίδια κατάσταση στη ζωή τους, είτε άμεσα, είτε μέσα από την οικογένεια ή τους φίλους τους. Το να μοιράζονται τις εμπειρίες, τους βοηθάει να δώσουν ο ένας στον άλλο μια αμοιβαία υποστήριξη μοναδικής ποιότητας και να αντλήσουν πρακτικές πληροφορίες και τρόπους αντιμετώπισης σε σχέση με το πρόβλημά τους. Οι ομάδες είναι αυτοδιαχειριζόμενες και λειτουργούν από και για τα μέλη.

Παρακάτω παρατίθενται οι ομάδες αυτοβοήθειας-αλληλοβοήθειας που δρουν κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) αλλά και κάποιες από αυτές μπορούμε να βρούμε σε μικρότερα κέντρα όπως Δράμα, Σητεία, Τρίκαλα και άλλες πόλεις.

1. Ανώνυμοι Αλκοολικοί (Α-Α)
2. Αλ-Ανον (ΑΙ-anon)
3. Ενήλικα Παιδιά Αλκοολικών ή Δυσλειτουργικών Οικογενειών (ΕΠΑ)
4. Ανώνυμοι Ναρκομανείς (Ν.Α)
5. Ανώνυμες Οικογένειες (F.A)
6. Συνεξαρτημένοι Ανώνυμοι (CoDA)
7. Ανώνυμοι Υπερφάγοι
8. Τζογαδόροι Ανώνυμοι

9. Ελληνικό Δίκτυο <<Ακούγοντας Φωνές>>

10. <<ΜΑΖΙ>>

Το έργο κάποιων από αυτές τις ομάδες ενισχύεται σημαντικά από κρατική χρηματοδότηση αλλά οι περισσότερες είναι αυτοδημιούργητες και συντηρούνται μόνες τους. Όσες ομάδες λαμβάνουν οποιαδήποτε οικονομική ενίσχυση από κάποιον εξωτερικό παράγοντα , είτε αυτό είναι το κράτος, είτε κάποιος επιχειρηματίας είτε ο οποιοσδήποτε γίνεται με απόλυτο σεβασμό στην αυτονομία των ομάδων, σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το πεδίο της υποστήριξης των ομάδων αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας διεθνώς.

3. Μεθοδολογία Έρευνας

3.1 Ερευνητικά ερωτήματα

Για την εκπόνηση της εργασίας, επιλέχθηκαν ύστερα από έρευνα τα τρία βασικά ερευνητικά ερωτήματα τα οποία και θα αναπτυχθούν παρακάτω.

Τα ερευνητικά ερωτήματα αποτελούν τον κεντρικό άξονα της εργασίας και είναι αυτά που θα μας οδηγήσουν στα συμπεράσματά μας σχετικά με το κατά πόσο η έννοια και οι αξίες που προσβέυει η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία αποτυπώνονται στο MAZI και κατ'επέκταση στις ομάδες αυτοβοήθειας που υπάρχουν μέσα σε αυτό ενώ θα παρατεθούν και προτάσεις βελτιώσεις εάν και εφόσον χρειάζεται να γίνουν ώστε να αναπτυχθούν διάφορα εγχειρήματα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας τόσο μέσα στο MAZI (προτείνοντας στους ιδρυτές-δημιουργούς του κάποιες θέσεις) όσο και στην Ελλάδα γενικότερα.

Γι' αυτό το σκοπό, το πρώτο ερευνητικό ερώτημα εξετάζει ένα ελληνικό μη κερδοσκοπικό σωματείο. Γίνεται μια ολιστική προσέγγιση του MAZI όπου περιλαμβάνεται όλη η διαδικασία της δημιουργίας του και της δράσης του ενώ δίνεται έμφαση στις αξίες και στον σκοπό του. Με βάση τα δεδομένα του πρώτου ερωτήματος οδηγούμαστε στο δεύτερο ερώτημα όπου παρατίθενται όλες οι ομοιότητες μεταξύ ΚΑΛΟ και MAZI. Σε αυτό το ερώτημα γίνεται ανάλυση και σύγκριση μεταξύ των ομοιοτήτων που παρουσιάζει το MAZI με τις αρχές και τις αξίες της ΚΑΛΟ. Η ανάλυση του MAZI γίνεται αρχικά ως σωματείο αλλά κυρίως εστιάζουμε στις ομοιότητες που παρουσιάζουν οι ομάδες αυτοβοήθειας μέσα σε αυτό σε σχέση με τις ομάδες αυτοβοήθειας όπως αυτές ορίζονται από την βιβλιογραφία. Μέσα από αυτή τη μελέτη θα δοθεί η δυνατότητα να κατανοηθεί το πως εκλαμβάνονται οι αξίες της ΚΑΛΟ από το MAZI.

Προχωρώντας στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα μελετάται αν και κατά πόσο υπάρχουν στοιχεία διακυβέρνησης της ΚΑΛΟ στον τρόπο λειτουργίας του MAZI. Αναφέρονται αναλυτικά οι διαφορές που υπάρχουν ως προς τον τρόπο διακυβέρνησης του MAZI με τις αρχές της ΚΑΛΟ που αφορούν την διακυβέρνηση των εγχειρημάτων της. Επιπρόσθετα, με βάση τα παραπάνω στο κεφάλαιο με τα αποτελέσματα της έρευνας, παρατίθεται και μία ξεχωριστή ενότητα που αφορά όλες τις ομάδες αυτοβοήθειας στην Ελλάδα καθώς επίσης και το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας, τους στόχους και τις δράσεις τους στην Ελλάδα

έτσι ώστε να υπάρξει μια πιο ολοκληρωμένη, σφαιρική άποψη για τις αξίες και τις αρχές που πρεσβεύουν.

Τα παραπάνω θα μελετηθούν λεπτομερώς με βάση την βιβλιογραφία μας για να μπορέσουμε να δώσουμε απαντήσεις που θα καλύπτουν τα ερευνητικά μας ερωτήματα όσο το δυνατόν περισσότερο.

3.2 Ερευνητική μέθοδος

Η παρούσα διπλωματική εργασία είναι βιβλιογραφική ερευνητική. Για την εκπόνηση της χρησιμοποιήθηκε ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία ώστε να αποδοθεί όσο πιο σωστά γίνεται οι έννοιες της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, οι αξίες της, οι οποίες αποτελούν και βασικό κομμάτι την εργασίας μας. Παίρνοντας υλικό κυρίως από ξενόγλωσση βιβλιογραφία κατανοήθηκε πλήρως η πολυπλοκότητα της ΚΑΛΟ και το γεγονός ότι οι έννοιες και οι εφαρμογές της έχουν διαφορετική ισχύ και σημασία από χώρα σε χώρα. Παραδείγματος χάριν, ο αγγλοσαξονικός κόσμος χρησιμοποιεί περισσότερο τον όρο μη κερδοσκοπικός τομέας που αποτυπώνει την ιστορικότητα της φιλανθρωπικής και της εθελοντικής παράδοσης σε Η.Π.Α. και Αγγλία, στη Λατινική Αμερική υιοθετείται ο όρος αλληλέγγυα οικονομία (solidarity-based economy) σε σύνδεση με ριζοσπαστικά κοινωνικά κινήματα, ενώ στην Κεντρική Ευρώπη προωθείται ο όρος της κοινωνικής οικονομίας ώστε να περικλείεται συνειδητά η εμπειρία του συνεταιριστικού κινήματος (Defourny, J. & Develtere, P. 1999), Χρησιμοποιήθηκε επίσης και ελληνική βιβλιογραφία ώστε να δούμε την αντίληψη που υπάρχει για την ΚΑΛΟ στην ελληνική επιστημονική κοινότητα αλλά θεωρήθηκε δευτερεύοντα πηγή πληροφοριών καθώς οποιαδήποτε εργασία ή επιστημονικό έργο μελετήθηκε μας οδήγησε σε αγγλικές πηγές.

Εφόσον έγινε η πρώτη έρευνα για την ΚΑΛΟ δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στις ομάδες αυτοβοήθειας που δεν αποτελούν κάποια μορφή της ΚΑΛΟ όμως σε κάποια σημεία υπάρχουν κοινοί τόποι. Εδώ και πάλι βασιζόμενοι σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία έγινε ο διαχωρισμός των διαφόρων μορφών αυτοβοήθειας που υπάρχουν έτσι ώστε να είμαστε σε θέση να τοποθετήσουμε τις ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ.

Μέσα από την ανάλυση και τη μελέτη των θεωρητικών προσεγγίσεων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και των ομάδων αυτοβοήθειας και με βάση τη ξενόγλωσση και ελληνική βιβλιογραφία ήμασταν σε θέση να προχωρήσουμε με τη δημιουργία και την επεξεργασία των ερευνητικών ερωτημάτων μας.

Για τα ερευνητικά ερωτήματα έγινε ενδελεχής έρευνα του μη κερδοσκοπικού σωματείου ΜΑΖΙ. Όλες οι πληροφορίες που παρατίθενται έχουν πηγή τους, την επίσημη ιστοσελίδα του ΜΑΖΙ καθώς επίσης και συνεντεύξεις των ιδρυτικών μελών στον έντυπο τύπου και την τηλεόραση. Οι συνεντεύξεις των ιδρυτικών μελών αποτέλεσαν μεγάλο ρόλο στην αποτύπωση των αξιών του ΜΑΖΙ και του εγχειρήματος τους. Δόθηκε η δυνατότητα να αποτυπωθεί σωστά ο σκοπός του σωματείου και μετέπειτα οι ομοιότητες που παρουσιάζουν με της ΚΑΛΟ. Με βάση την βιβλιογραφία για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και τις ομάδες αυτοβοήθειας καθώς επίσης και τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν από το

διαδίκτυο για το MAZI έγινε συγκριτική μελέτη του MAZI και των ομοιοτήτων που παρουσιάζει με την ΚΑΛΟ ενώ έπειτα πάντα βασιζόμενοι στη βιβλιογραφία μπόρεσε και έγινε η δημιουργία του τρίτου ερωτήματος που αφορά τις διαφορές που υπάρχουν ως προς τον τρόπο διακυβέρνησης του MAZI με τις αρχές της ΚΑΛΟ που αφορούν την διακυβέρνηση των εγχειρημάτων της. Να επισημανθεί πως δόθηκε περισσότερη έμφαση στις ομάδες αυτοβοήθειας του MAZI και όχι στο MAZI ως σωματείο καθώς η έρευνα εστιάζει περισσότερο στο να διαπιστώσει εάν κατά πόσο οι ομάδες αυτοβοήθειας παρουσιάζουν κοινές αρχίες και αξίες της ΚΑΛΟ.

Τέλος κρίθηκε απαραίτητο για την ολοκλήρωση της εργασίας να γίνει μια ενδελεχής αναφορά στις ομάδες Αυτοβοήθειας στην Ελλάδα καθώς θεωρήθηκε ότι τα αποτελέσματα και η έρευνα θα ήταν ελλιπής χωρίς την αναφορά στον έργο και την δράση τους ενώ επιπρόσθετα βοηθάει στο να υπάρξει μια πιο ολοκληρωμένη άποψη με την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα όσον αφορά το κομμάτι αυτό.

Μετά από την ανάλυση των ερωτημάτων ακολουθεί η ενότητα αποτελέσματα της έρευνας όπου και παρατίθενται όλες οι ομοιότητες και οι διαφορές συγκεντρωμένες έτσι ώστε να οδηγηθούμε στο επόμενο κεφάλαιο που αφορά τα συμπεράσματα. Σε αυτή την ενότητα, με βάση τα αποτελέσματα των ερευνητικών ερωτημάτων και με μια μικρή αναφορά για τις ομάδες αυτοβοήθειας γενικότερα στην Ελλάδα παρατίθενται προτάσεις βελτιώσεις τόσο για το MAZI όσο και για τις ομάδες αυτοβοήθειας γενικότερα στην Ελλάδα. Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή την περίπτωση αφορά κυρίως ελληνικές πηγές και κυρίως εργασίες που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο των αρχών της ΚΑΛΟ.

4. Αποτελέσματα Έρευνας

Για την επίτευξη της εργασίας έγινε δευτερογενής βιβλιογραφική έρευνα. Παρατέθηκε η θεωρητική προσέγγιση των εννοιών και των στοιχείων διακυβέρνησης της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας έτσι ώστε να χτιστεί το θεωρητικό υπόβαθρο για το κύριο μέρος της εργασίας που αφορά την ελληνική εταιρεία Διαταραχών Διάθεσης MAZI. Μέσα από την έρευνα για τη δράση του σωματείου και των ομάδων αυτοβοήθειας σε αυτό επιδιώχθηκε η παρατήρηση των ομοιοτήτων με τις αρχές της ΚΑΛΟ ενώ έπειτα επιχειρήθηκε να πραγματοποιηθεί η ανάλυση των διαφορών που υπάρχουν ως προς τον τρόπο διακυβέρνησης του MAZI με τον τρόπο διακυβέρνησης και τις αρχές της ΚΑΛΟ που αφορούν τα εγχειρήματά της. Με την παράθεση των παραπάνω ερευνητικών ερωτημάτων παρατηρήθηκε ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας του MAZI δεν αποτελούν μέρος της ΚΑΛΟ ωστόσο όμως παρουσιάζουν και πρεσβεύουν αρκετές από τις αρχές και τις αξίες της. Για την ενίσχυση των αποτελεσμάτων μας παρακάτω παρατίθενται και άλλες ομάδες αυτοβοήθειας στην Ελλάδα ενώ γίνεται εκτενής αναφορά στο Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας στην Ελλάδα έτσι ώστε να δούμε αν και κατά πόσο οι ομάδες αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας συνάδουν με τις αρχές και τις δράσεις της ΚΑΛΟ.

4.1. Παρουσίαση εγχειρήματος μελέτης: Μη Κερδοσκοπικό σωματείο “Ελληνική Εταιρία Διαταραχών Διάθεσης: MAZI

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε αποδείχθηκε ότι πολλές από τις πρακτικές του MAZI εμπίπτουν στις πρακτικές της ΚΑΛΟ. Συγκεκριμένα, το MAZI, εντάσσεται στην τρίτη κατηγορία του τρίτου τομέα στον Μη Κερδοσκοπικό Τομέα.

Το Μη κερδοσκοπικό Σωματείο MAZI δεν μπορεί να ενταχθεί στην κατηγορία της Αλληλέγγυας Οικονομίας του τρίτου τομέα και αυτό διότι στην Αλληλέγγυα Οικονομία περιλαμβάνονται οι οικονομικές δραστηριότητες που αποσκοπούν στην Οικονομία και στην Πολιτική.

Ο σκοπός της Αλληλέγγυας Οικονομίας είναι πρωτίστως οικονομικός, διότι επιχειρεί να δημιουργήσει οικονομικές σχέσεις με βάση την αμοιβαιότητα σε συνδυασμό με πόρους από την αγορά και την αναδιανομή κράτους και δευτερευόντως πολιτικός, διότι επιχειρεί να δημιουργήσει και να διατηρήσει αυτόνομους δημόσιους χώρους όπου συζητούνται σκοποί και μέσα.

Αντιστοίχως, το σωματείο MAZI δεν μπορεί να συμπεριληφθεί ούτε στη δεύτερη κατηγορία, αυτής της Κοινωνικής Οικονομίας καθώς σε αυτή τη κατηγορία περιλαμβάνονται δραστηριότητες που διεξάγονται από επιχειρήσεις κυρίως συνεταιρισμούς, ενώσεις και κοινωνίες αλληλοβοήθειας δίνοντας προτεραιότητα στις υπηρεσίες προς τα μέλη και την κοινότητα και όχι στο κέρδος. Έχουν αυτόνομη διοίκηση και η διαδικασία λήψης αποφάσεων γίνεται δημοκρατικά. Τέλος επισημαίνεται ότι δίνεται προβάδισμα στα μέλη και την εργασία έναντι του κεφαλαίου στη διανομή κερδών.

Περιγράφοντας και παραθέτοντας τις αρχές που πρεσβεύει η κατηγορία της Κοινωνικής Οικονομίας παρατηρείται ότι αν και υπάρχουν πολλές ομοιότητες με αυτές του σωματείου, εν τέλει το Σωματείο δεν συμπεριλαμβάνεται στην κατηγορία αυτή. Σαφώς, το σωματείο όπως και στην περίπτωση των άλλων ομάδων που εντάσσονται στην Κοινωνική Οικονομία δίνει προτεραιότητα προς τα μέλη και όχι στο κέρδος και η διαδικασία λήψης αποφάσεων γίνεται δημοκρατικά ωστόσο οι ομάδες/ οργανώσεις που ανήκουν στην υποκατηγορία, αυτή του σωματείου, της κοινωνικής οικονομίας μπορούν αν θέλουν να επιδοθούν σε περαιτέρω οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες θα αποφέρουν κέρδη και θα χρησιμοποιηθούν προς όφελος της οργάνωσης ίσως και των μελών.

Το MAZI λοιπόν, εντάσσεται στην τρίτη κατηγορία του τρίτου τομέα στον Μη Κερδοσκοπικό Τομέα. Εδώ υπάγονται όλες οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που έχουν τα εξής χαρακτηριστικά: Θεσμική μορφή (νομικό πρόσωπο), διάκριση από το κράτος και τους φορείς του (Ιδιωτικές), Αυτοδιοίκηση και το MAZI τα έχει όλα αυτά. Η μεγάλη διαφοροποίηση του από τις άλλες δύο έγκειται στο γεγονός ότι η συμμετοχή είναι καθαρά εθελοντική και ότι στις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις απαγορεύεται η διανομή κερδών και προς τα μέλη αφού όποιο κέρδος διατίθεται για την επίτευξη του σκοπού της ομάδας.

Το μη κερδοσκοπικό σωματείο ‘‘MAZI’’ συγκροτείται κατά πλειονότητα από άτομα με προσωπική εμπειρία (ασθενείς και συγγενείς) στις Διαταραχές Διάθεσης (Μείζονα Καταθλιπτική Διαταραχή, Δυσθυμική Διαταραχή, Διπολική Διαταραχή I II και Κυκλοθυμική Διαταραχή), από φίλους ατόμων αυτών και από ειδικούς επαγγελματίες με ειδικό ενδιαφέρον να συμμετέχουν στην προσπάθεια του σωματείου.

Σκοπός του σωματείου είναι η στήριξη, η ενδυνάμωση και η ενημέρωση των ατόμων που πάσχουν από Διαταραχή Διάθεσης καθώς και των οικογενειών και φίλων των ατόμων αυτών.

Το βασικό όχημα για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η δημιουργία και η υποστήριξη ομάδων αυτοβοήθειας των ατόμων με Διαταραχή Διάθεσης, των φίλων και των οικογενειών τους. Σε διάφορες χώρες του εξωτερικού οι ομάδες αυτού του είδους (self-help ή support

groups) μετρούν ήδη αρκετά χρόνια εμπειρίας και έχουν αποδείξει τη σημασία τους για την αποτελεσματικότερη αυτοδιαχείριση των Διαταραχών Διάθεσης (συμπληρωματικά με την όποια θεραπευτική αντιμετώπιση). Το MAZI φιλοδοξεί να αναπληρώσει αυτό το κενό στην Ελλάδα, δημιουργώντας ομάδες αυτοβοήθειας, αρχικά σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και προοδευτικά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Ο τελικός στόχος είναι η δημιουργία και η υποστήριξη ενός Πανελλαδικού δικτύου περιφερειακών παραρτημάτων ενδυνάμωσης των ατόμων με Διαταραχή Διάθεσης και προαγωγής της ψυχικής υγείας⁹.

Μέσα στους στόχους του σωματείου περιλαμβάνονται:

- Η δημιουργία προγραμμάτων και δραστηριοτήτων ψυχοεκπαίδευσης ή /και ενημέρωσης σχετικά με την πρόληψη, τη διάγνωση, την αυτοδιαχείριση και τη θεραπεία των Διαταραχών Διάθεσης. Τα προγράμματα θα αποβλέπουν στην υπεύθυνη πληροφόρηση των πασχόντων, των οικογενειών τους, των επαγγελματιών ψυχικής υγείας αλλά και της κοινωνίας στο σύνολο της.
- Συγγραφή και μετάφραση πληροφοριακού υλικού σχετικό με τις Διαταραχές Διάθεσης. Η συγγραφή έχει ήδη αρχίσει, το υλικό είναι ελεύθερα προσβάσιμο μέσα από τον ιστότοπο σε οποιοδήποτε ενδιαφέρεται. Προοδευτικά θα εμπλουτίζεται και θα εξελίσσεται.
- Στήριξη, προαγωγή και εκπόνηση επιστημονικής έρευνας σχετικά με τις Διαταραχές Διάθεσης
- Προάσπιση και διεκδίκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με Διαταραχή Διάθεσης και καταπολέμηση προκατάληψης, των στερεότυπων και του στίγματος της ψυχικής ασθένειας.
- Ανάπτυξη συνεργασίας και αλληλεγγύης με συναφείς ελληνικές και διεθνείς ενώσεις και οργανώσεις καθώς και με επιστημονικά και πανεπιστημιακά ιδρύματα.
- Συνεργασία με εθελοντές καταρτισμένους επαγγελματίες ψυχικής και γενικής υγείας για την πραγματοποίηση ενημερωτικών ημερίδων και τον εμπλουτισμό της πληροφοριακής βάσης του ιστότοπου.

Στις συναντήσεις των ομάδων αυτό-βοήθειας (self-help ή support groups), οι συμμετέχοντες μοιράζονται τις εμπειρίες τους, τα προσωπικά τους συναισθήματα, την ενημέρωση που έχει ο καθένας και τις στρατηγικές που έχουν αναπτύξει προκειμένου να αντιμετωπίζουν τις Διαταραχές Διάθεσης και να ζουν μια ικανοποιητική ζωή. Πρόκειται δηλαδή για αλληλο-

⁹ www.sociapolicy.gr (Τελευταία επίσκεψη 25.04.20)

υποστήριξη μέσω της ανταλλαγής προσωπικών εμπειριών, γνώσης, προβληματισμών, ανησυχιών, στρατηγικών. Σε καμία περίπτωση, οι ομάδες αυτές δεν επιτελούν θεραπευτικό κλινικό ρόλο και άρα δεν υποκαθιστούν ή αντικαθιστούν την θεραπεία των συμμετεχόντων (φαρμακευτική, ψυχιατρική, ψυχοθεραπευτική)¹⁰.

Στις ομάδες αυτοβοήθειας του MAZI μπορούν να συμμετέχουν μόνο τα ταμειακά ενήμερα μέλη του MAZI. Οι βασικοί συμμετέχοντες των ομάδων αυτό-βοήθειας είναι άνθρωποι που έχουν διαγνωστεί με Διαταραχή Διάθεσης (Μείζονα Καταθλιπτική Διαταραχή, Δυσθυμική Διαταραχή, Διπολική Διαταραχή I και II και Κυκλοθυμική Διαταραχή). Επίσης, οι ομάδες μπορούν να συμπεριλαμβάνουν συγγενείς και φίλους ατόμων με Διαταραχή Διάθεσης. Πρόκειται λοιπόν για σοβαρές ψυχικές ασθένειες οι οποίες έχουν διαφορετικά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά έτσι ώστε να μπορούν να συμμετέχουν όλοι.

Οπότε θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας του MAZI κατατάσσονται στις ομάδες αυτοβοήθειας για την ψυχική υγεία. Οι ομάδες αυτές είναι εθελοντικές ενώσεις ατόμων που έχουν κοινή επιθυμία να ξεπεράσουν τις ψυχικές ασθένειες ή να αυξήσουν με άλλο τρόπο το επίπεδο της γνωστικής ή συναισθηματικής τους ευεξίας (Humphreys, Keith; Rappaport, Julian Autumn 1994). Παρά τις διαφορετικές προσεγγίσεις, πολλές από τις ψυχοκοινωνικές διαδικασίες που χρησιμοποιούνται στις ομάδες είναι οι ίδιες. Λόγω της φύσης αυτών των ομάδων, οι ομάδες αυτοβοήθειας μπορούν να βοηθήσουν στην κάλυψη του κόστους της θεραπείας ψυχικής υγείας και η εφαρμογή τους στο υπάρχον σύστημα ψυχικής υγείας θα μπορούσε να βοηθήσει στην θεραπεία μεγαλύτερου αριθμού ψυχικά ασθενών (Powell, Thomas J.; Perron, Brian E. 2010).

Η αμοιβαία υποστήριξη ή αλληλοϋποστήριξη είναι μια διαδικασία με την οποία οι άνθρωποι συναντιούνται οικειοθελώς για να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον στην αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων. Η αμοιβαία υποστήριξη είναι κοινωνική, συναισθηματική ή οργανική υποστήριξη που προσφέρεται αμοιβαία ή παρέχεται από άτομα με παρόμοιες συνθήκες ψυχικής υγείας, όπου υπάρχει κάποια αμοιβαία συμφωνία για το τι είναι χρήσιμο (Solomon, Phyllis 2004).

Για να λειτουργήσει σωστά μια ομάδα αλληλοβοήθειας θα πρέπει όλα τα μέλη της να αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα έτσι ώστε να μπορούν να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και να ταυτιστούν ο ένας με τον άλλον. Γι' αυτό το λόγο, οι ομάδες αυτοβοήθειας που αφορούν ψυχικές διαταραχές πρέπει να έχουν κάποια κριτήρια ώστε να μην υπάρχει σύγχυση και να υπάρχει κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα.

¹⁰ <https://mazi.org.gr/> (Τελευταία Επίσκεψη 25.04.20)

Μέλη έχουν δικαίωμα να γίνουν κατόπιν υποβολή αίτησης και την ετήσιας συνδρομής:

α) Όλοι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, π.χ. άτομα στα οποία έχει διαγνωσθεί Διαταραχή Διάθεσης, άτομα που πιστεύουν ότι πάσχουν από Διαταραχή Διάθεσης, οι συγγενείς και φίλοι των ατόμων που πάσχουν ή πιστεύουν ότι πάσχουν από διαταραχή διάθεσης.

β) Πρόσωπα που ενδιαφέρονται με οποιονδήποτε τρόπο να στηρίξουν τους σκοπούς του ΜΑΖΙ

Οι παρακάτω οδηγίες έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να διασφαλίζουν την ασφάλεια και την προστασία όλων των συμμετεχόντων.

- Οποιοσδήποτε επιθυμεί να μοιραστεί κάτι, έχει την ευκαιρία να το κάνει. Κανένας συμμετέχων δεν μονοπωλεί τον χρόνο της ομάδας.
- Επιτρέπεται σε κάθε συμμετέχοντα να μιλήσει χωρίς διακοπές και παράλληλες συζητήσεις.
- Ό,τι λέγεται εδώ, μένει εδώ. Ο πρωταρχικός αυτός κανόνας της εμπιστευτικότητας πρέπει να είναι σεβαστός και να τηρείται από όλους. Ο κανόνας της εμπιστευτικότητας αίρεται υποχρεωτικά μόνο στην περίπτωση που κάποιο μέλος δηλώνει ότι σκοπεύει να κάνει κακό στον εαυτό του ή στους άλλους.
- Οι διαφορές των απόψεων είναι Ο.Κ. Όλοι έχουν το δικαίωμα της γνώμης τους και δεν προσπαθούν να επιβάλλουν στους υπόλοιπους την ορθότητα ή την μοναδικότητα αυτών των απόψεων.
- Υπάρχει ισότητα. Δεν επιτρέπονται διαχωρισμοί με βάση το φύλο, την φυλή, την ηλικία κλπ.
- Χρησιμοποιείται η γλώσσα του «εγώ» (ή αλλιώς «εγώ μήνυμα»). Κανένα από τα μέλη δεν διδάσκει, συμβουλεύει ή διατάζει τους υπόλοιπους. Τα μέλη μπορούν μόνο να μοιράζονται τις εμπειρίες τους και μέσα από αυτές να παρέχουν καθοδήγηση.
- Είναι Ο.Κ. να μην μοιράζεται κάποιος. Όποιος δεν επιθυμεί να μοιραστεί κάτι με τους υπόλοιπους, δεν είναι υποχρεωμένος να το κάνει.
- Είναι ευθύνη όλων και του κάθε μέλους ξεχωριστά να κάνει την συζήτηση ένα ασφαλές μέρος για μοίρασμα. Σεβόμαστε την εμπιστευτικότητα, φερόμαστε στους άλλους με σεβασμό και ευγένεια και δείχνουμε κατανόηση και συμπόνια.
- Το ΜΑΖΙ υπενθυμίζει ότι: Οι ομάδες αυτοβοήθειας δεν είναι θεραπεία, δεν είναι μέρος για διάγνωση, δεν είναι πρόγραμμα βασισμένο στις αρχές των «12 βημάτων»,

και δεν αποτελεί διάλεξη ειδικών. Οι συμμετέχοντες φέρουν την ευθύνη για την θεραπεία που ακολουθούν (ή δεν ακολουθούν).

- Το MAZI – εκπροσωπούμενο από τον συντονιστή της ομάδας – διατηρεί το δικαίωμα να αποκλείσει από την ομάδα μέλος που αποδεδειγμένα (με βάση τις παρατηρήσεις της πλειοψηφίας της ομάδας) και συστηματικά παραβιάζει κάποιον ή όλους τους παραπάνω κανόνες.
- Η ομάδα ξεκινάει αυστηρά σε προγραμματισμένη εκάστοτε ώρα. Όποιος/α δεν βρίσκεται εγκαίρως στο χώρο και καθυστερεί πάνω από δεκαπέντε λεπτά, δεν θα μπορεί να συμμετέχει την συγκεκριμένη μέρα στην ομάδα.

Το σωματείο «Μαζί» δεσμεύεται να παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους όσους τις χρειάζονται ανεξάρτητα από εθνικότητα, φυλή, φύλο, σεξουαλικό προσανατολισμό, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις και οποιοδήποτε άλλο άσχετο κριτήριο. Οι συμμετέχοντες δεσμεύονται και συμφωνούν επίσης στο σεβασμό των άλλων ανεξάρτητα από τα παραπάνω.

Τα εγγεγραμμένα και οικονομικά τακτοποιημένα μέλη του MAZI έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες – προγράμματα του MAZI. Μόνο τα ταμειακά ενήμερα μέλη μπορούν να συμμετέχουν στις ομάδες αυτοβοήθειας. Το MAZI ως μη κερδοσκοπικό σωματείο βασίζεται στην εθελοντική συνεισφορά των μελών του. Η εγγραφή είναι υποχρεωτικά επώνυμη. Όμως, βασική και αυστηρή αρχή του MAZI είναι η τήρηση και η προστασία του απορρήτου των πληροφοριών σας.

Οι ομάδες αυτό-βοήθειας έχουν τους εξής βασικούς στόχους:

1. Να ενισχύσουν και να ενθαρρύνουν τα μέλη να ανακτήσουν τον έλεγχο και να βελτιώσουν την ποιότητα της ζωής τους και των σχέσεων τους.
2. Να παρέχουν ένα σύστημα – περιβάλλον συναισθηματικής στήριξης, το οποίο μειώνει την απομόνωση και την αποξένωση, μετριάξει την απόγνωση και αυξάνει την αισιοδοξία, την προσωπική ευθύνη και την αποδοχή του εαυτού.
3. Να βοηθήσουν τα μέλη να αντλούν μεγαλύτερη χαρά και ικανοποίηση από την ζωή παρά τις δυσκολίες, τα εμπόδια, τις απογοητεύσεις και τις αναποδιές της.
4. Να βοηθήσουν τα μέλη να μάθουν και να εξασκήσουν νέους, πιο αποτελεσματικούς και ικανοποιητικούς τρόπους να σχετίζονται με τους άλλους.

Θα πρέπει να γίνει κατανοητό απ' όλα τα μέλη ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας του MAZI δεν είναι θεραπεία και δεν αποτελούν μέρος για διάγνωση ή αντικατάσταση οποιαδήποτε

θεραπείας. Οφείλεται να τονιστεί ότι δεν είναι πρόγραμμα βασισμένο στις αρχές των «12 βημάτων» (12-step group, παράδειγμα οι Ανώνυμοι Αλκοολικοί). Το Μαζί πρεσβεύει ότι ο κάθε άνθρωπος έχει μέσα του την γνώση και την ικανότητα να βρει το προσωπικό του μονοπάτι προς την «ίαση»¹¹. Οι ομάδες λοιπόν δεν στηρίζονται σε καμία συγκεκριμένη θεωρητική προσέγγιση, πέραν της διαπιστωμένης αξίας της αλληλοβοήθειας και της αλληλο-υποστήριξης μέσα σε ένα ασφαλές και μη-κριτικό περιβάλλον.

Οι ομάδες αυτοβοήθεια του MAZI, εστιάζουν κυρίως στην αυτοβοήθεια. Πιστεύεται ότι κάθε άτομο έχει την ικανότητα να χρησιμοποιεί τους διαθέσιμους σε αυτό πόρους ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες του. Κάποιοι άνθρωποι μπορεί να χρησιμοποιούν αυτή την ικανότητα περισσότερο επιτυχημένα, όμως η ικανότητα είναι παρούσα (υπάρχει) σε όλους.

Όλοι μαζί τα μέλη γνωρίζουν περισσότερα απ' ό,τι ο καθένας ξεχωριστά. Ο καθένας έχει την αξία του και κάτι να προσθέσει – να προσφέρει στην ομάδα. Κάθε άτομο αποτελεί για τον εαυτό του τον υπέρτατο ειδικό σχετικά με τις ανάγκες του και το τι «δουλεύει» για την περίπτωση του (σύμφωνα και με τις οδηγίες του γιατρού ή του θεραπευτή του).

Η συζήτηση στις ομάδες διευκολύνεται από ένα μέλος της ομάδας, τον συντονιστή. Ο συντονιστής είναι και ο ίδιος μέλος της ομάδας, δηλαδή (όποτε και όσο μπορεί να γίνεται αυτό) είναι και ο ίδιος ασθενής (ή συγγενής ασθενούς) με Διαταραχή Διάθεσης. Ο ρόλος του είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την ομαλή λειτουργία της ομάδας και την μεγιστοποίηση του οφέλους των συμμετεχόντων από την συμμετοχή τους στην ομάδα: καθοδηγεί την συζήτηση, εστιάζει την ομάδα στα θέματα προς συζήτηση και βοηθάει ώστε να τηρούνται οι αρχές και οι οδηγίες λειτουργίας της ομάδας.

Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες κάνουν την ομάδα αυτό-βοήθειας έναν ασφαλή τόπο, καλλιεργώντας μια υποστηρικτική, εμπιστευτική, μη-κριτική ατμόσφαιρα φροντίδας και αποδοχής. Όλοι όσοι συμμετέχουν (ο καθένας με τον δικό του ρυθμό) μοιράζονται τις εμπειρίες εκείνες που μπορούν να βοηθήσουν τους υπόλοιπους να ζήσουν ικανοποιητικά με την Διαταραχή Διάθεσης. Τα άτομα χρησιμοποιούν τις πληροφορίες που παίρνουν από τις συναντήσεις της ομάδας καθώς και από τους γιατρούς τους έτσι ώστε να συγκροτήσουν επιτυχημένες εξατομικευμένες στρατηγικές αντιμετώπισης της ασθένειας και κάθε προβλήματος.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η ανοιχτή και ειλικρινή επικοινωνία είναι απαραίτητη ώστε η εμπειρία της ομάδας να είναι θετική. Οι ομάδες αυτό-βοήθειας λειτουργούν με την απόλυτη

¹¹ <https://mazi.org.gr/> (Τελευταία επίσκεψη 25.04.20)

αρχή: «Ό,τι λέγεται εδώ, μένει εδώ». Κανείς δεν μπορεί να συμμετέχει αν δεν συμφωνεί με αυτό τον κανόνα. Κανείς δεν έχει δικαίωμα να αποκαλύπτει σε τρίτους προσωπικές πληροφορίες για τους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Η μοναδική εξαίρεση του κανόνα μπορεί να συμβεί όταν η ασφάλεια κάποιου μέλους της ομάδας βρίσκεται σε κίνδυνο (π.χ. αυτοκτονία). Κανείς δεν υποχρεώνεται να μοιραστεί με την ομάδα πληροφορίες, όταν δεν επιθυμεί να το κάνει. Το Μαζί φροντίζει για το απόρρητο των προσωπικών στοιχείων των μελών και δεν δημοσιοποιεί την λίστα των μελών. Σε περίπτωση συμμετοχής σε επιστημονική έρευνα, απαιτείται η ρητή συγκατάθεση των συμμετεχόντων.

Το ΜΑΖΙ ως μη κερδοσκοπικό σωματείο έχει νομική σύσταση και διέπεται από τους νόμους που υφίστανται για τη σύσταση αυτού. Υπάρχει καταστατικό και ένα διοικητικό συμβούλιο το οποίο ορίζεται δημοκρατικά από τα 20 αρχικά μέλη τα οποία και αποτέλεσαν τη αρχική σύσταση του σωματείου. Μπορεί να ειπωθεί λοιπόν ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ αποτελούν μέρος ή τη βασική δράση του σωματείου αλλά το ΜΑΖΙ δεν είναι μόνο αυτό.

4.2. Αξίες και Αρχές της ΚΑΛΟ στις Ομάδες Αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ

Με αφορμή τα παραπάνω και τη βιβλιογραφική έρευνα που έχει παρατεθεί θα γίνει προσπάθεια ανάλυσης του συγκεκριμένου ερευνητικού ερωτήματος.

Με βάση τον ορισμό της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας , όπως αναπτύχθηκε στο σχετικό κεφάλαιο (κεφ.2) και λαμβάνοντας υπόψη ότι ο τρίτος τομέας χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες, διαπιστώθηκε ότι το Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο για τις διαταραχές Διάθεσης ΜΑΖΙ εντάσσεται στην τρίτη κατηγορία, αυτή του Μη Κερδοσκοπικού τομέα.

Στην Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία οι άνθρωποι διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση όλων των διαστάσεων της ανθρώπινης ζωής: οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική, πολιτική και περιβαλλοντική. Έτσι και το Σωματείο συγκροτείται κατά πλειονότητα του από άτομα με προσωπική εμπειρία (ασθενείς και συγγενείς) στις Διαταραχές Διάθεσης (Μείζονα Καταθλιπτική Διαταραχή, Δυσθυμική Διαταραχή, Διπολική Διαταραχή I II και Κυκλοθυμική Διαταραχή), από φίλους ατόμων αυτών και από ειδικούς επαγγελματίες με ειδικό ενδιαφέρον να συμμετέχουν στην προσπάθεια του σωματείου.

Στόχος του σωματείου είναι η στήριξη, η ενδυνάμωση και η ενημέρωση των ατόμων που πάσχουν από Διαταραχή Διάθεσης καθώς και των οικογενειών και φίλων των ατόμων αυτών με τη δημιουργία και την υποστήριξη ομάδων αυτοβοήθειας των ατόμων με Διαταραχή Διάθεσης, των φίλων και των οικογενειών τους γεγονός που ενισχύει την άποψη ότι το ΜΑΖΙ

δεν αποτελεί μέρος της ΚΑΛΟ ωστόσο όμως οι ομάδες αυτοβοήθειας που βρίσκονται μέσα σε αυτό παρουσιάζουν ομοιότητες με τις αξίες της ΚΑΛΟ.

Το ΜΑΖΙ πρόκειται για ένα σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα το οποίο έχει νομική σύσταση και διέπεται από τους νόμους της ελληνικής κυβέρνησης. Ο χαρακτηρισμός ενός νομικού προσώπου ως μη κερδοσκοπικού, ανεξάρτητα από το χαρακτηρισμό που του έχουν δώσει οι ιδρυτές του, προκύπτει από το καταστατικό και κρίνεται σε κάθε περίπτωση από τον αρμόδιο προϊστάμενο ΔΟΥ, γιατί εξαρτάται από τα πραγματικά περιστατικά. Ένα νομικό πρόσωπο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα πρέπει να χρησιμοποιεί το όποιο οικονομικό πλεόνασμα για την εξυπηρέτηση του σκοπού του, δεν επιτρέπεται να πραγματοποιεί διανομή κερδών μεταξύ των μελών. Επιβάλλεται να λειτουργεί με αρχές εξυπηρέτησης του κοινωφελούς σκοπού για τον οποίο έχει ιδρυθεί και η ωφέλεια από τη δραστηριότητά του δεν αφορά αποκλειστικά τα μέλη, αλλά μεγαλύτερες ομάδες ενώ σε καμία περίπτωση δεν ταυτίζεται με επιχείρηση¹².

Επιπρόσθετα, η δράση του σωματείου είναι καθαρά εθελοντική αφού η ίδρυση του αποτέλεσε ιδιωτική πρωτοβουλία κυρίως από άτομα που αντιμετωπίζουν κάποια διαταραχή διάθεσης αλλά και επαγγελματίες ψυχολόγους με απώτερο σκοπό να αλληλοβοηθηθούν άτομα που αντιμετωπίζουν παρόμοιες διαταραχές.

Καμία από τις δραστηριότητες του ΜΑΖΙ δεν υποδεικνύει ότι αποσκοπεί στην απόκτηση κέρδους καθώς στηρίζεται αποκλειστικά σε χορηγίες και εθελοντικές πράξεις. Όποια κέρδη υπάρχουν εάν υπάρχουν, δίνονται κατ' αποκλειστικότητα για την συντήρηση του σωματείου και την επίτευξη του σκοπού του.

Βάση νόμου¹³, για τη σύσταση ενός σωματείου στην Ελλάδα, πρέπει να υπάρχουν 20 μέλη τα οποία θα επιλέξουν δημοκρατικά το Διοικητικό συμβούλιο του σωματείου ώστε αυτό να δρα γι' αυτούς.

Όσον αφορά τις ομάδες αυτοβοήθειας ο σχηματισμός και η δράση τους φέρει κάποιες ομοιότητες με αυτές των εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ. Ειδικότερα, παρατηρούνται ομοιότητες στον σκοπό και την δράση τους αφού οι ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ όχι μόνο στοχεύουν στην ενίσχυση και ενθάρρυνση των μελών να ανακτήσουν τον έλεγχο και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους και των σχέσεων τους αλλά αποσκοπούν στο να παρέχουν ένα περιβάλλον συναισθηματικής στήριξης έτσι ώστε να μειώσουν την απομόνωση και την

¹² Πηγή: <https://e-ptolemeos.gr/mi-kerdoskopika-somateia/> (Τελευταία επίσκεψη 02.05.20)

¹³ Πηγή: <http://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2017/manos.pdf> (Τελευταία επίσκεψη 03.05.20)

αποξένωση των ατόμων αυτών και να αυξήσουν την αισιοδοξία τους και την αποδοχή του εαυτού τους. Επιπρόσθετα, επιδιώκουν να βοηθήσουν τα μέλη να αντλούν μεγαλύτερη χαρά και ικανοποίηση από την ζωή παρά τις δυσκολίες, τα εμπόδια, και τις απογοητεύσεις διδάσκοντας πως να εξασκούν νέους, πιο αποτελεσματικούς και ικανοποιητικούς τρόπους να σχετίζονται με τους άλλους.

Οι ομάδες αυτοβοήθειας που υπάρχουν στο σωματείο λειτουργούν αυτόνομα και ξεχωριστά από το μη κερδοσκοπικό σωματείο MAZI. Όλα τα μέλη που συμμετέχουν στις ομάδες παίρνουν όλες τις αποφάσεις μαζί και δημοκρατικά και στόχος είναι να οδηγηθούν μαζί στην επίτευξη του στόχου τους. Ο συντονιστής της ομάδας είναι πάντα κάποιος από την ίδια την ομάδα που αντιμετωπίζει το ίδιο πρόβλημα αφού όλοι εκεί είναι ίσοι.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ILO)¹⁴, όλοι οι οργανισμοί της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας παρουσιάζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία παρατηρούνται τόσο στις ομάδες αυτοβοήθειας του MAZI όσο και στο MAZI ως σωματείο, γεγονός που πιστοποιεί τη θέση της παρούσας έρευνας ότι το Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο MAZI και οι ομάδες αυτοβοήθειας του μέσα από κάποια χαρακτηριστικά του που μελετήσαμε συνάδει με τις αρχές της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Συγκεκριμένα, η διεθνής οργάνωση εργασίας προτείνει ότι όλοι οι οργανισμοί έχουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά:

- **Οικονομική και κοινωνική λειτουργία** καθώς υπάρχουν συνδυασμένοι κοινωνικοί και οικονομικοί στόχοι ενώ γίνεται παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών σε μόνιμη βάση. Δεν επιδιώκεται η μεγιστοποίηση του κέρδους ωστόσο κάποιες οργανώσεις μπορούν να είναι κερδοσκοπικοί (π.χ. συνεταιρισμοί). Αξίζει όμως να τονιστεί ότι υπάρχουν νομικά δεσμευτικοί αυστηροί κανόνες για τη χρήση ανακατανομή των πλεονασμάτων
- **Συλλογική διάσταση** εφόσον βασίζονται στη θέληση των ανθρώπων/ ομάδων να ενώσουν τις δυνάμεις τους για να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες ή των άλλων.
- **Αλληλεγγύη** γιατί οι λειτουργικές μέθοδοι βασίζονται σε αυτή (είτε αλτρουισμός είτε αμοιβαιότητα). Υπάρχουν στόχοι που δεν προσανατολίζονται κυρίως προς τη συσσώρευση κεφαλαίου ή τη δημιουργία κερδών και αποσκοπεί στο να συμπεριλάβει παρά να αποκλείσει.

¹⁴ Πηγή: ILO 2017: The Role of SSE and Social Finance in Sustainable Development and the Future of Work. Inception Report (Τελευταία επίσκεψη 03.05.20)

- **Αυτονομία** διότι σε κάθε ομάδα/ οργανισμό η διαχείριση και η διαδικασία λήψης αποφάσεων γίνεται αυτόνομα.
- **Εθελοντική Συμμετοχή** αφού ο καθένας μπορεί να συμμετέχει είτε όχι,
- **Συμμετοχή** χαρακτηριστικό που έγκειται στο γεγονός ότι τα μέλη/χρήστες έχουν τη δυνατότητα να είναι οι ιδιοκτήτες του οργανισμού και/η να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ενώ θα πρέπει να ορίζεται συστηματικά και ρητά όπως αναφέρεται στα επίσημα έγγραφα της εκάστοτε οργάνωσης.

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά μπορεί να το βρει κανείς και στο MAZI. Συγκεκριμένα, υπάρχει η κοινωνική λειτουργία αφού στο σωματείο υπάρχει ένας κοινός κοινωνικός στόχος ενώ βρίσκουμε επίσης την συλλογική διάσταση και την εθελοντική συμμετοχή. Παρατηρείται η αλληλεγγύη και η αυτονομία στις ομάδες αλληλοβοήθειας αφού η όλη διαδικασία γίνεται μέσα από πράξεις αμοιβαιότητας ενώ οι αποφάσεις των ομάδων παίρνονται από τα ίδια τα μέλη, συλλογικά γεγονός που προσθέτει στο MAZI και το χαρακτηριστικό της συμμετοχής,

Έτσι λοιπόν, το Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο MAZI παρότι δεν αποτελεί εγχείρημα αυτού καθ' αυτού της ΚΑΛΟ, δρα και ενεργεί βασισμένο στις αρχές και στον τρόπο διακυβέρνησης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Το MAZI ανεξάρτητα από τις πρωτοβουλίες και τον τρόπο δράσης του, συγκαταλέγεται στην κατηγορία των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων/σωματείων όπως αυτά ορίζονται βάση νόμου στην Ελλάδα¹⁵. Ωστόσο στην παρούσα εργασία σκοπός είναι να δούμε κατά πόσο το MAZI πρεσβεύει τις αρχές της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας και αν και κατά πόσο διαφοροποιείται από αυτές.

4.3. Διακυβέρνηση του MAZI και των ομάδων αυτοβοήθειας του και αποκλίσεις από τη διακυβέρνηση εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ

Μελετώντας τη περίπτωση του MAZI διαπιστώνεται ότι υπάρχει μια μικρή απόκλιση στον τρόπο διακυβέρνησης του και στις αρχές του σε σχέσεις με αυτές του ΚΑΛΟ.

¹⁵ Δες υποσημείωση 14.

ILO 2017: The Role of SSE and Social Finance in Sustainable Development and the Future of Work. Inception Report

Definition of Social Solidarity Economy according to RIPESS members (Extract of the Global Vision for a Social Solidarity Economy: Convergences and Differences in Concepts, Definitions and Frameworks, paper released by RIPESS in 2015 as part of a process of dialogue conducted between the continental member networks since 2013. <http://www.ripest.org/what-is-sse/what-is-social-solidarity-economy/?lang=en>

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του σωματείου, ο καθένας μπορεί να γίνει μέλος του σωματείου και εθελοντικά μπορεί να βοηθήσει είτε με το να γίνει μέλος αυτού, είτε όχι. Ωστόσο για να γίνει κάποιος μέλος πρέπει να πληρώσει κάποια ετήσια συνδρομή, ποσό που ορίζεται κάθε χρόνο και έπειτα όντας μέλος του ΜΑΖΙ μπορεί εθελοντικά να προσφέρει όποια βοήθεια του ζητηθεί. Από τα παραπάνω συνεπάγεται ότι αν κάποιος θέλει να βοηθήσει το ΜΑΖΙ ασφαλώς και μπορεί αλλά πρέπει να γίνει μέλος. Θα πρέπει να δηλαδή να πληρώσει την ετήσια συνδρομή ακόμη και αν δεν θέλει ή δεν είναι σε θέση.

Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι κάποιος γίνεται μέλος του ΜΑΖΙ δεν σημαίνει ότι μπορεί να συμμετέχει και στις ομάδες αυτοβοήθειας. Αν και στην επίσημη ιστοσελίδα αναφέρεται ότι όλοι μπορούν να συμμετέχουν υπάρχει ξεχωριστή ενότητα που αναφέρει ότι για να γίνει κάποιος μέλος και να συμμετέχει στις ομάδες αυτοβοήθειας θα πρέπει να πληροί κάποια κριτήρια και έπειτα εάν και εφόσον το σωματείο σύμφωνα με τους κανονισμούς που έχει ορίσει στη διαδικασία εγγραφής, κρίνει ότι είναι αρκετά μπορούν να συμμετέχουν.

Έτσι λοιπόν παρατηρείται ότι αν και οι ομάδες αυτοβοήθειας και ο τρόπος διακυβέρνησης τους είναι αυτόνομος από αυτόν του σωματείου, ωστόσο επηρεάζεται εφόσον αποτελούν μέρος αυτού,

Ένα από τα κριτήρια που ορίζει το σωματείο αναφέρεται στο ότι τα μέλη πρέπει να είναι ταμειακά ενήμερα. Θα πρέπει δηλαδή να πληρώσουν την ετήσια συνδρομή του Σωματείου ώστε να μπορούν να συμμετέχουν διαφορετικά δεν μπορούν.

Αμέσως λοιπόν αναιρείται ότι συμμετέχουν όλοι. Άνθρωποι λοιπόν που μπορεί να έχουν Διαταραχές Διάθεσης αλλά για κάποιο λόγο δεν μπορούν να προσκομίσουν την ετήσια συνδρομή που ζητά το Σωματείο αυτόματα αποκλείονται από τη βοήθεια που μπορεί να δεχτούν και να επωφεληθούν από τις συγκεκριμένες ομάδες αυτοβοήθειας.

Ωστόσο, το γεγονός ότι υπάρχει αυτός ο διαχωρισμός και τα συγκεκριμένα κριτήρια για να συμμετέχει κάποιος σε μια ομάδα αυτοβοήθειας καθιστά τις ομάδες αυτοβοήθειας αντίθετες με τις αρχές της ΚΑΛΟ. Όπως αναφέρεται ρητά και επαναλαμβανόμενα οι ομάδες αυτοβοήθειας στο ΜΑΖΙ είναι αυτοσυντονιζόμενες (δεν υπάρχει επαγγελματίας) και όλα τα μέλη είναι ίσα. Αυτοσκοπός της ομάδας δεν είναι να δώσει θεραπεία αλλά να βοηθηθούν τα μέλη μέσα από την αλληλοϋποστήριξη και την αλληλοβοήθεια. Εφόσον δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο επιστημονικό πρόγραμμα ή κάποιος επαγγελματίας θεραπευτής τίθεται το ερώτημα γιατί να πρέπει τα άτομα που χρειάζονται βοήθεια να προσκομίσουν την ετήσια

συνδρομή ή να έχουν κάποιον πιστοποιημένο πρόβλημα. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι οι ομάδες αλληλοβοήθειας αφορούν άτομα με διαταραχές διάθεσης.

Μία ακόμη αντίθεση σε σχέση με τις αρχές της ΚΑΛΟ αποτελεί το γεγονός ότι πολλά από τα άτομα που συμμετέχουν στις ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ ως συντονιστές είναι άτομα που έχουν κάποια ιατρική ειδίκευση στην ψυχολογία και ασκούν το επάγγελμα κανονικά. Στοιχεία για την συμμετοχή αυτών των μελών μπορεί κανείς να βρει στο καταστατικό του σωματείου όπου τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου παρουσιάζουν να έχουν κάποια ειδικότητα. Η συμμετοχή επαγγελματιών στις ομάδες αυτοβοήθειας αυτόματα αναιρεί τον σκοπό των αυτοσυντονιζόμενων ομάδων αυτοβοήθειας και γι' αυτό θα πρέπει να ξεκαθαριστεί αν το σωματείο ΜΑΖΙ επιτρέπει την ανάμειξη αυτών των ανθρώπων στις ομάδες.

Υπάρχει γενικά η διαπίστωση, ότι η συμμετοχή των ατόμων αυτών είναι καθαρά εθελοντική και γίνεται από ενδιαφέρον για τη βοήθεια των ατόμων και των συγγενών που πάσχουν από Διαταραχές Διάθεσης.

Επιπλέον, όπως έχει ήδη αναφερθεί για το σκοπό του σωματείου πρέπει να υπάρξει καταστατικό και 20 μέλη ώστε να υπάρξει και ως νομικό πρόσωπο το σωματείο. Το ΜΑΖΙ σαφώς και διέπεται από τις αρχές της ΚΑΛΟ και δημοκρατικά έχει επιλεγεί διοικητικό συμβούλιο το οποίο εκπροσωπεί το σωματείο και λαμβάνει αποφάσεις σε θέματα που αφορούν αυτό(κυρίως διοικητικές). Οι ομάδες αυτοβοήθειας, αν και αποτελούν μέρος του σωματείου, τα μέλη είναι ίσα και οι αποφάσεις λαμβάνονται από όλα τα μέλη συλλογικά και ξεχωριστά από το διοικητικό συμβούλιο. Ωστόσο, έγκειται το ερώτημα κατά πόσο και αν το διοικητικό συμβούλιο του σωματείου εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα σε αυτές τις αποφάσεις. Θεωρητικά δεν θα υπήρχε πρόβλημα αν τα μέλη που απαρτίζουν το διοικητικό συμβούλιο δεν είχαν κάποια επαγγελματική κατάρτιση και αποτελούνταν κυρίως από μέλη που αντιμετωπίζουν και οι ίδιοι πρόβλημα αλλά όπως είδαμε υπάρχουν άτομα που έχουν επαγγελματική κατάρτιση.

Καταλήγοντας, από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες με τις αρχές και τον τρόπο διακυβέρνησης των εγχειρημάτων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας ωστόσο υπάρχουν κάποιες διαφοροποιήσεις οι οποίες προκύπτουν από την ανάλυση του συγκεκριμένου ερωτήματος. Συγκεκριμένα, όπως έχει ήδη αναφερθεί πολλάκις, στο πλαίσιο των πρακτικών της ΚΑΛΟ, οι ομάδες αυτοβοήθειας δημιουργούνται συλλογικά από άτομα που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα. Μέσα στην ομάδα είναι όλοι ίσοι και οι αποφάσεις λαμβάνονται δημοκρατικά. Μπορεί να συμμετέχει ο καθένας ανεξαρτήτως υπόβαθρου. Ωστόσο για να συμμετέχει

κανείς σε ομάδα αυτοβοήθειας του MAZI θα πρέπει να είναι ταμειακά ενήμερος που σημαίνει ότι πρέπει να προσκομίσει την ετήσια συνδρομή στο Σωματείο και επίσης να πληροί προϋποθέσεις όπως να αποδεικνύει με χαρτί γιατρού ότι έχει κάποια ψυχική ασθένεια. Επιπρόσθετα οι ομάδες αυτοβοήθειας στο MAZI αν και λειτουργούν αυτόνομα συμπεριλαμβάνονται μέσα στο σωματείο ως ξεχωριστές υποομάδες. Το MAZI μέσα από τη δράση του προσπαθεί να καλύψει και άλλες δράσεις πέρα από αυτές τις υποομάδες.

Με βάση τα παραπάνω, κατανοείται λοιπόν ότι το γεγονός ότι το MAZI αποτελεί μέρος της ΚΑΛΟ δεν σημαίνει αυτόματα ότι και οι ομάδες αυτοβοήθειας αποτελούν μέρος αυτής.

Μια άλλη παρατήρηση βασισμένη σε όλα όσα έχουν ειπωθεί και με δεδομένο πάντα τη σύγχυση που υπάρχει για τις ομάδες/ οργανώσεις ΚΑΛΟ παρατηρείται το εξής:

Σύμφωνα με το νόμο, ο χαρακτηρισμός ενός νομικού προσώπου ως μη κερδοσκοπικού προκύπτει από το καταστατικό. Μεταξύ άλλων, επιβάλλεται να λειτουργεί με αρχές εξυπηρέτησης του κοινωφελούς σκοπού για τον οποίο έχει ιδρυθεί και η ωφέλεια από τη δραστηριότητά του δεν αφορά αποκλειστικά τα μέλη, αλλά μεγαλύτερες ομάδες. Ωστόσο το σωματείο MAZI, αναφέρει αποκλειστικά ότι για να επωφεληθεί κάποιος από τις υπηρεσίες αυτού πρέπει να είναι μέλος άρα αυτόματα αναιρείται η πιο πάνω αρχή ότι μια μη κερδοσκοπική ομάδα πρέπει να ωφελεί μεγαλύτερες ομάδες.

5. Συμπεράσματα- Προτάσεις

Η παρουσία της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Ελλάδα είναι εμφανής μέσα από διάφορες μορφές: συνεταιρισμοί, πολιτιστικοί σύλλογοι και σωματεία. Επιπρόσθετα και οι ομάδες αυτοβοήθειας αυξάνονται ανά τω χρόνο στην Ελλάδα κυρίως μέσω των διάφορων πρωτοβουλιών που λαμβάνουν χώρα από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις ή κρατικούς μηχανισμούς. Ο σκοπός είναι κοινός σε όλες: να συγκεντρώσουν άτομα που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα και μέσα από την ομάδα να αλληλοβοηθηθούν και να παρέχουν ψυχοκοινωνική στήριξη. Για τη συμμετοχή των μελών σε άλλες ομάδες αυτοβοήθειας στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποια προϋπόθεση για να συμμετέχει κάποιος ούτε πρέπει να πληρώσει κάποια ετήσια συνδρομή. Οι ομάδες λειτουργούν αυτόνομα και δημιουργούνται συλλογικά από άτομα που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα ωστόσο όπως και στην περίπτωση του ΜΑΖΙ η βιωσιμότητα και η ενίσχυση κάποιων από αυτών χρήζει απαραίτητη την ύπαρξη διάφορων προγραμμάτων είτε από μη κυβερνητικές οργανώσεις είτε με την κρατική στήριξη δεν ισχύει όμως για όλες τις ομάδες αυτό καθώς υπάρχουν και ορισμένες που έχουν ως αρχή να λειτουργούν και να συντηρούνται μόνες τους.

Μέσα από την έρευνα ενισχύεται η άποψη ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας, αν και δεν ανήκουν στα εγχειρήματα της ΚΑΛΟ, έχουν κοινό φιλοσοφικό υπόβαθρο μ' αυτά αναφορικά με τις αρχές και αξίες τους.

Για την ενίσχυση των δράσεων και των σκοπών των ομάδων αυτοβοήθειας, προτείνεται η εκπαίδευση των λειτουργών υγείας καθώς επίσης και η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών στην πρακτική και στην φιλοσοφία της αυτοβοήθειας. Έμφαση επίσης πρέπει να δοθεί σε διάφορες δράσεις που σκοπό έχουν την πρόληψη της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών και άλλων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Η επίτευξη αυτών μπορεί να γίνει μέσα από δράσεις εκπαίδευσης και πολιτισμού σε γενικό πληθυσμό ή δράσεις αλληλεγγύης ή πρόληψης των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων στις τοπικές κοινωνίες με στόχο την πολιτισμική ανάπτυξη των επιμέρους κοινοτήτων. Παράλληλα με τις δράσεις αυτές θα μπορούσε να γίνει προσπάθεια για την προαγωγή της ιδέας της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας και η εκπαίδευση στην πρακτική εφαρμογή της.

Προτείνεται η ανάπτυξη περισσότερων τέτοιων ομάδων κυρίως σε πιο μικρά αστικά κέντρα πέραν της Θεσσαλονίκης και Αθήνας ώστε να καλυφθεί μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Θα πρέπει να υπάρξουν περισσότερες δράσεις σε τοπικές κοινωνίες έτσι ώστε να υπάρξει σωστή ενημέρωση του κοινού για το σκοπό των συγκεκριμένων ομάδων. Θα πρέπει να

κατανοηθεί από όλους ότι είναι ευπρόσδεκτοι και μπορούν να συμμετέχουν ανεξαρτήτως του προβλήματος τους και από την άλλη να ενημερωθεί ο κόσμος ώστε να μην αποξενώνει κοινωνικά τα άτομα αυτά.

Θα πρέπει να κατανοηθεί ο σκοπός και ο ρόλος των ομάδων αυτών από το κοινό και για την επίτευξη αυτού, θα πρέπει να αυξηθεί το αίσθημα της κοινωνικής αλληλεγγύης όχι μόνο μέσα από δράσεις αλλά κυρίως μέσω της εκπαίδευσης. Προτείνεται η ένταξη της διδασκαλίας της Κοινωνικής και Αλληλεγγύης Οικονομίας στα ελληνικά σχολεία έτσι ώστε να αναδείξουν τις αξίες της και να ενισχύσουν και να προάγουν τη συλλογική δραστηριότητα. Θα ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικό να γνώριζαν όλο και περισσότεροι άνθρωποι την ύπαρξη, την λειτουργία και τις αρχές της ΚΑΛΟ ομάδων αυτοβοήθειας και μέσα από αυτές θα ανακάλυπταν επιμέρους κομμάτια από τις αρχές που ακολουθούν και οι ομάδες αυτοβοήθειας εφόσον τόσο τα εγχειρήματα της ΚΑΛΟ όσο και οι ομάδες αυτοβοήθειας παρουσιάζουν το ίδιο φιλοσοφικό υπόβαθρο.

Εύλογα λοιπόν, γίνεται αντιληπτό ότι περαιτέρω μελέτη πρέπει να γίνει στον τρόπο λειτουργίας των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων και των ομάδων αυτοβοήθειας στην Ελλάδα ώστε να υπάρξει μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για τη λειτουργία τέτοιου είδους εγχειρημάτων στη χώρα μας και κατά πόσο υπάρχει περιθώριο βελτίωσης σε αυτές.

6.Επίλογος

Η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ΚΑΛΟ) είναι ένα σύνολο κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων στον τομέα της παραγωγής, της συναλλαγής και της κατανάλωσης, οι οποίες έχουν σαν στόχο την κάλυψη και ικανοποίηση των αναγκών των οντοτήτων που τις ασκούν αλλά και της πλειοψηφίας του κοινωνικού συνόλου¹⁶.

Οι ομάδες αυτοβοήθειας, γνωστές επίσης ως ομάδες αμοιβαίας βοήθεια ή ομάδες υποστήριξης, είναι ομάδες ανθρώπων που παρέχουν αμοιβαία υποστήριξη ο ένας στον άλλο. Σε μια ομάδα αυτοβοήθειας, τα μέλη μοιράζονται ένα κοινό πρόβλημα, συχνά μια κοινή ασθένεια ή εθισμό. Ο αμοιβαίος στόχος τους είναι να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον να αντιμετωπίσουν, εάν είναι δυνατόν, να θεραπεύσουν ή να ανακάμψουν από αυτό το πρόβλημα.

Στην Ελλάδα υπάρχουν ομάδες αυτοβοήθειας τόσο σε μεγάλα αστικά κέντρα και σε μικρότερο βαθμό σε πιο μικρές επαρχιακές πόλεις. Η δράση ορισμένων από αυτές τις ομάδες (όπως είναι και το ΜΑΖΙ) ενισχύεται με χρηματοδότηση από το κράτος.

Ο στόχος όλων αυτών των ομάδων και καθώς επίσης και του μη κερδοσκοπικού σωματείου ΜΑΖΙ το οποίο και αποτελεί κεντρικό άξονα της εργασίας μας είναι κοινός και αφορά την ψυχοκοινωνική υποστήριξη ατόμων εξαρτημένων από ουσίες καθώς και ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας ενώ αποσκοπούν στην απεξάρτηση και κοινωνική ένταξη των ατόμων αυτών.

Μέσα από τη θεωρητική προσέγγιση των εννοιών της ΚΑΛΟ προσπάθησε και έγινε αποσαφήνιση των εννοιών της καθώς επίσης και των αξιών της ενώ ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις αρχές και τον τρόπο διακυβέρνησης τους. Ακολουθεί η μελέτη της βιβλιογραφίας που αφορά στις ομάδες αυτοβοήθειας, τα είδη που υπάρχουν, στη διακυβέρνηση αυτών καθώς και στα κοινά σημεία με τις αρχές, αξίες και την διακυβέρνηση των εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ. Επιπρόσθετα, παρατίθεται υποκεφάλαιο που περιλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος των ομάδων αυτοβοήθειας που δρουν στην Ελλάδα και το οποίο λειτουργεί υποστηρικτικά στην άποψη ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας δεν αποτελούν μέρος της ΚΑΛΟ ωστόσο όμως παρουσιάζουν κοινά στοιχεία. Με τη μελέτη των ομάδων αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ σε πρώτο βαθμό και των υπόλοιπων ομάδων αυτοβοήθειας στην Ελλάδα σε δεύτερο βαθμό μπόρεσε να αναπτυχθεί μια εικόνα για το πως λειτουργούν τέτοιες

¹⁶<https://www.solidarity4all.gr/> (Τελευταία επίσκεψη 06.05.20)

ομάδες στην Ελλάδα, τις ομοιότητες και τις διαφορές που παρουσιάζουν με τις αρχές και τις αξίες της ΚΑΛΟ καθώς επίσης και να παρατηρηθούν οι διαφορές όσον αφορά τον τρόπο διακυβέρνησης τους.

Από τη μελέτη και την εξέταση των ερευνητικών ερωτημάτων παρατίθενται οι αξίες και οι αρχές που διέπουν το ΜΑΖΙ ως σωματείο και έπειτα παρατίθενται οι αξίες και οι αρχές που διέπουν τις ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν, οδήγησαν στο αποτέλεσμα ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ παρουσιάζουν κοινό φιλοσοφικό υπόβαθρο με τις αρχές και τον τρόπο διακυβέρνησης της ΚΑΛΟ. Ωστόσο, αν και παρατηρούνται ομοιότητες των ομάδων αυτοβοήθειας του ΜΑΖΙ με τις έννοιες του ΚΑΛΟ, ενισχύεται η άποψη ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας δεν αποτελούν μέρος της Κοινωνικής Αλληλεγγύας Οικονομίας.

Εν τέλει, στο 3^ο και τελευταίο ερώτημα μελετάται αν και κατά πόσο υπάρχουν στοιχεία διακυβέρνησης της ΚΑΛΟ στον τρόπο λειτουργίας του ΜΑΖΙ και κατ' επέκταση και στις ομάδες αυτοβοήθειας που περιλαμβάνει. Αναφέρονται αναλυτικά οι αποκλίσεις του τρόπου διακυβέρνησης του ΜΑΖΙ με τη διακυβέρνηση των εγχειρημάτων της ΚΑΛΟ, όπως αυτή προσδιορίζεται στη βιβλιογραφία. Με βάση τη βιβλιογραφία και όλα τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί για την εκπόνηση αυτής της εργασίας και έπειτα από την ενδελεχή έρευνα όσον αφορά στις διαφορές στον τρόπο διακυβέρνησης της ΚΑΛΟ ενισχύεται η άποψη ότι οι ομάδες αυτοβοήθειας, αν και δεν ανήκουν στα εγχειρήματα της ΚΑΛΟ, έχουν κοινό φιλοσοφικό υπόβαθρο μ' αυτά αναφορικά με τις αρχές και αξίες τους.

Θα πρέπει να κατανοηθεί ο σκοπός και ο ρόλος των ομάδων αυτών από το κοινό και για την επίτευξη αυτού, θα πρέπει να αυξηθεί το αίσθημα της κοινωνικής αλληλεγγύης όχι μόνο μέσα από δράσεις πολιτισμού αλλά και δράσεις εκπαίδευσης. Παράλληλα με τις δράσεις αυτές θα μπορούσε να γίνει προσπάθεια για την προαγωγή της ιδέας της αυτοβοήθειας/αλληλοβοήθειας και η εκπαίδευση στην πρακτική εφαρμογή της.

7.Βιβλιογραφία

Ελληνική

1. Αδάμ, Σ. (2012): «Κοινωνική Οικονομία και Ενεργητικές Πολιτικές Ένταξης: Αποτελέσματα έρευνας πεδίου σε κοινωνικές επιχειρήσεις εργασιακής ένταξης στην Ελλάδα», Παρατηρητήριο Κοινωνικών και Οικονομικών Εξελίξεων, ΙΝΕ-ΓΣΕ.
2. Αδάμ, Σ., & Παπαθεοδώρου, Χ. (2010). Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνικός Αποκλεισμός, Μια Κριτική Προσέγγιση (Μελέτες (Studies) No. 8). Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε από <http://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2014/11/meleti8.pdf>
3. Αποστολόπουλος, Ν, Λιαγκόβας,Π. (Απρίλιος 2020), Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα: Συγκλίσεις και Αποκλίσεις με την ΕΕ, Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε
4. Έκθεση για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία στην Ελλάδα (2017), British Council Ζαφειρίδης, Φ. (Zafiridis, Ph.) (2009).''Εξαρτήσεις και Κοινωνία. Θεραπευτικές Κοινότητες - Ομάδες Αυτοβοήθειας (Addictions and Society. Therapeutic Communities and Self - Help Groups)'' , Edition: 1st,
5. Ζαφειρίδης, Φ., Λαϊνάς, Σ. (2009). Οι ελλοχεύοντες κίνδυνοι για τη ριζοσπαστικότητα των ΑΑ και ΝΑ. (σελ. 263 -301). Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος,

Ξενόγλωσση

6. *Armstrong, J. Scott; Green, Kesten C. (1 December 2012). "[Effects of corporate social responsibility and irresponsibility policies](#)" (PDF). *Journal of Business Research*.*
7. Bartalos, K.M (1992),''Speaking of Death: America's New Sense of Mortality (Psychology, Religion, and Spirituality)'' Praeger (November 30, 2008)
8. Definition of Social Solidarity Economy according to RIPESS members (Extract of the Global Vision for a Social Solidarity Economy: Convergences and Differences in Concepts, Definitions and Frameworks, paper released by RIPESS in 2015 as part of a process of dialogue conducted between the continental member networks since 2013. <http://www.ripess.org/what-is-sse/what-is-social-solidarity-economy/?lang=en> (Τελευταία Επίσκεψη 23.04.20)
9. Defourny, J. (2001). "Introduction: From third sector to social enterprise", in Borzaga, C. and Defourny, J. (eds), *The Emergence of Social Enterprise*, London: Routledge.
10. Defourny, J. & Develtere, P. (1999), "Social Economy: the Worldwide Making of a Third Sector" Text published– North and South, HIVA, KULeuven, 1999.
11. EMES (<http://www.emes.net>) – European Research Network on Social Economy

12. Evers & Laville, (2004), ‘‘The Third Sector in Europe edited by Adalbert Evers and Jean-Louis Laville. Publisher: Edward Elgar’’ Publishing Limited, 2004.
  13. Gartner, A. & Riessman, F.(1977)’’ *Self-Help in the Human Services*’’ San Francisco: Jossey-Bass, 1977. 210 pp.
  14. ILO 2017: The Role of SSE and Social Finance in Sustainable Development and the Future of Work. Inception Report (Τελευταία επίσκεψη 03.05.20)
  15. Janus, Kathleen Kelly (2018). *Social Startup Success: How the Best Nonprofits Launch, Scale Up, and Make a Difference*. DeCapo Lifelong Press.
  16. Katz, A. (1990) Professional /self-help group relationships: General Issues. In Katz, Hendrick, Isenberg, Thompson, Goodrich & Kutscher (eds.), *Self-Help Concepts & Applications*, Philadelphia: The Charles Press (pp.56-60)
  17. Koop, C.E.(1992).’’ Sharing Solutions keynote address. *Aging & Vision News*, 4, (2), 1-11.
  18. Mead, S.; MacNeil, C (2006). [*Peer Support: What Makes It Unique?*](#). *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. **10** (2): 29–37.
  19. Mullan, F. (1992). ‘‘Rewriting the Social Contract in Health.’’ In *Self-Help: Concepts and Applications*, edited by A. H. Katz, H. L. Hedrick, D. H. Isenberg, L. M. Thompson, T. Goodrich, and A. H. Kutscher. Philadelphia: Charles Press
- Shery Mead, David Hilton, Laurie Curtis (2001), [*Peer Support: A Theoretical Perspective*](#). 25(2): σελ. 134-41, *Psychiatric Rehabilitation Journal* 25(2)
20. Silverman, P.R(1992). *Critical Aspects of Mutual Help Experience*. Philadelphia: Charles Press

Ιστολογία

21. <https://e-ptolemeos.gr/mi-kerdoskopika-somateia/>
22. <http://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/epimorfosi/2017/manos.pdf>
23. <https://mazi.org.gr> (Τελευταία Επίσκεψη 25.04.20)
24. <https://www.selfhelp.gr/>
25. www.sociapolicy.gr
26. <https://www.solidarity4all.gr/> (Τελευταία Επίσκεψη 23.04.20)
27. https://en.wikipedia.org/wiki/Voluntary_sector (Τελευταία επίσκεψη 23.04.20)
28. Σημείωση: Αναφέρεται στο Ινστιτούτο Γκάλοπ (1958)
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%BF_%CE%93%CE%BA%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CF%80

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.